

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 20

София, четвъртък, 8 декемврий

1927 г.

21. заседание

Срѣда, 7^{ва} декемврий 1927 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ, въ 16 ч. 35 м.)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Понеже има нуждно число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: г. г. Никола Бурмовъ, Димитъръ Бъровъ, Йорданъ Гавалюговъ, Юсеинъ х. Галибовъ, Мехмедали Герай, Димитъръ Грънчаровъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Димитъръ Ивановъ II, Георги Казанаклиевъ, Атанасъ Каишевъ, Величко Кознички, Тома Константиновъ, Иванъ Куртевъ, Теодоси Кънчевъ, Коста Лулчевъ, Александъръ Малиновъ, Йорданъ п. Мирчевъ, Кара-Али Мустафовъ, Александъръ Неновъ, Стоянъ Никифоровъ, Алекси Поповъ, Георги Т. Поповъ, д-ръ Владимиръ Руменовъ, Стефанъ Рязковъ, Христо Силяновъ, Петко Стайновъ, д-ръ Владимиръ Такевъ, Георги Чернооковъ, Теню Янгъзовъ и Димитъръ Яневъ)

Съобщавамъ, че бюрото на Събранието е разрешило отпущъ на следнитъ народни представители:

На г. Борисъ Бошковъ — 2 дни;

На г. Боню Колевъ — 2 дни;

На г. Недѣлчо Топаловъ — 1 день;

На г. Александъръ Неновъ — 2 дни;

На г. Теню Янгъзовъ — 3 дни и

На г. Йорданъ Гавалюговъ — 2 дни.

Постъпило е питане отъ свищовския народенъ представителъ г. Никола Алексиевъ къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве за това, че на 27 ноемврий г. г. полицейски органи сж разтурили събранието на земледѣлската дружба въ с. Бълене, Свищовска околия. Това питане ще се изпрати на г. министра, за да отговори.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — разисквания по първото четене на законопроекта за насърчение на мѣстната индустрия.

Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Ц. Бобошевски: Г. г. народни представители! Преди да дамъ нѣколко данни за развитието и за днешното състояние на родната индустрия — за да може народното представителство да си състави едно понятие за значението на последната като единъ отъ важнитъ браншове на националното производство, редомъ съ земледѣлското и занаятчийско производство, смѣтамъ за необходимо да се спра на нѣколко принципиални въпроси, които законопроектътъ, който внасямъ на ваше усмотрение, повдигна въ пресата и въ срѣдитъ, които се занимаватъ съ тѣзи икономически въпроси. Смѣтамъ, че не е безъ значение, преди да пристѣпя къмъ излагането на тѣзи данни и цифри, да ефлорирамъ, макаръ съ нѣколко думи, тия важни въпроси.

Единиятъ отъ въпроситъ е: можемъ ли ние въ днешния моментъ да изоставимъ досегашната система на протекция на родната индустрия, да напуснемъ тая система, която въ продължение на 30 години е била едно могъщо срѣдство за нейното създаване, за нейното напредване и нейния разцвѣтъ — което особено почувствувахме презъ тежитъ военни години, години на пълна изолация — и ако трѣбва да скъсваме съ нея, коя е другата система, която трѣбва да възприемемъ, съ сигурност, че нѣма да погубимъ днеш-

ната наша индустрия, която досега е вземала голѣми жертви подъ всевъзможни форми, че тя нѣма да бѣде унищожена отъ конкуренцията на по-старитъ и по-напреднали индустрии?

Отговарямъ, г-да, че въ никой случай ние не можемъ да направимъ този експериментъ въ днешния моментъ, когато въ цѣль свѣтъ протекционизмътъ е вземалъ такива застрашителни размѣри, че напоследъкъ предизвиква една сериозна реакция и обмисляне въ стопанскитъ конференции на начини и срѣдства за борба противъ надигането на прохитизма, особено въ странитъ на историческия либерализмъ, които се отказаха отъ него и прегърпаха решително протекционизма, съ силното желание да затворятъ коякото се може повече границитъ си за чуждата конкуренция и не само съ своята собствена индустрия да задоволяватъ своитъ собствени нужди, но и коякото се може повече да проникватъ въ другитъ страни.

Ако въ страни съ уседнала и здрава индустрия протекционизмътъ е една догма, явява се въпросъ: нѣма ли да бѣде лудостъ, бихъ казалъ престѣпление, една страна като България, съ сравнително нова, млада индустрия, създадена и крепена съ цената на толкова жертви, да остави стари и вече закрепнали индустрии свободно да се състезаватъ съ младата българска индустрия на мѣстния пазаръ? Това, г-да, ние не можемъ да направимъ. Ние ще извършимъ едно историческо прегръщение, ще поемемъ една голѣма отговорност, ако онова, което е давано въ продължение на 30 години, подъ всевъзможни форми, за укрепване и създаване на нашата индустрия, днесъ престанемъ да го даваме, или пъкъ го замѣнимъ само съ системата на митническата протекция. Вѣрно е, че има страни, които за покровителство на своята индустрия си служатъ само съ митническата протекция, но тази протекция за българската индустрия не е достатъчна. Протекцията, било въ форма на освобождаване отъ мито на материалитъ, нуждни за индустрията, на машинитъ и на материалитъ за строежъ — било въ форма на намалени тарифи по желѣзницитъ, било въ форма на данъчни облекчения, или въ друга нѣкоя форма, тази протекция има една цель: да може младата, незакрепнала наша индустрия да се състезава на вътрешния, на национални пазаръ съ старата уседнала индустрия на другитъ народи. Тая последната е по-конкурентоспособна поради много и много причини. Странитъ съ уседнала индустрия отдавна сж амортизирали капитала, вложенъ въ нея; въ тѣхъ индустриалното възпитание отдавна е завършено; тѣ могатъ да намиратъ кредити за индустрията си съ по-малки лихви; тѣ иматъ единъ много по-добре школуванъ работнически персоналъ. А трѣбва да имате предъ видъ и обстоятелството, че голѣми индустриални страни още не сж ратифицирали Вашингтонската конвенция за 8-часовия работенъ день. Трѣбваше представителитъ на младитъ държави въ конференцията за труда да повдигнатъ този голѣмъ въпросъ и да кажатъ, че е едно престѣпление да се заставятъ малкитъ държави да прилагатъ трудовитъ закони, да прилагатъ 8-часовия работенъ день, когато страни като Англия и Германия още продължаватъ да прилагатъ 9 и 10-часовъ работенъ день.

Тази именно разлика въ условията, при които съществуват чуждитѣ индустрии и нашата, трѣбва да се изравни по нѣкакъвъ начинъ. Трѣбва да се принадлежатъ къмъ стойността на фабричните произведения, които ще нахлуватъ отъвън, известни тежести, за да могатъ да се приравнятъ по конкурентоспособностъ съ произведенията на мѣстната индустрия. Тая компенсация държавата е длъжна да я члправи, ако искаме да има една родна индустрия. Ние не можемъ да останемъ само една овчарска или земеделска страна, съ едно монотонно производство само на зърнени храни и на добитъкъ. Още основателитѣ на нашия парламентаризмъ, народнитѣ представители въ III-то обикновено Народно събрание, сж схващали, колко е интимна връзката между земеделското и индустриалното производство и още тогава въ своитѣ слова, които сж произнасяли въ Народното събрание, сж издигали решително гласъ въ полза на създаването родна индустрия, която преди всичко ще даде единъ силенъ гласъкъ за развитието на земеделското производство. Фабрицитѣ сж, които ще потърсятъ разнообразнитѣ земеделски култури; фабрицитѣ сж, които ще поискатъ по-голъмо количество отъ известни земеделски произведения, последица пъкъ отъ което ще бжде по-голъмо търсене, по-високи цени и повдигане благосъстоянието на земеделеца. Затова тѣ сж право сж казвали, че върху плещитѣ на една земеделска България трѣбва да се създаде една родна индустрия, която преди всичко ще бжде въ интересъ на земеделеца. Земеделецътъ малко ще го интересува, дали поради системата, която ние ще възприемемъ, той ще плаща малко по-скѣпо за фабричните продукти; за него е важно неговитѣ произведения да бждатъ по-скѣпи. Понеже въ своето грамадно болшинство ние сме единъ земеделски народъ, то ако произведенията на този народъ бждатъ търсени отъ фабрицитѣ, естествено е, че ще увеличимъ неговото благосъстояние. И затова още на 19 декемврий 1883 г. нашето Народно събрание създаде наценкитѣ на покровителствуваното на нашата индустрия въ единъ законъ, които въ последствие бидоха допълвани и разширявани съ законитѣ отъ 1895 г., 1905 г. и 1909 г., които закони дадоха своитѣ резултати.

Още тогава тѣ сж съзнали, че трѣбва да се създаде законъ за покровителстване родната индустрия. Въ единъ отъ членоветѣ на този законъ е постановено, што по при състезанията за държавни доставки, за облъкло на нашата армия, на нашата стража, на нашитѣ митничари, да се предпочитатъ фабрикантитѣ на български шаеци, макаръ и ценитѣ, които тѣ ще предложатъ, да сж по-високи отъ тѣзи, които ще предложатъ чужденци. Това е било направено все отъ желанието да се направятъ известни жертви за индустрията, които жертви единъ день ще дадатъ своитѣ резултати — ще допринесатъ за благоденствието, за благосъстоянието на цѣлия български народъ. Още тогава тѣ сж съзнали, че току-тъй, отъ само себе си, не се създава родна индустрия. Тѣ сж много добре схващали, че индустриитѣ на голѣмитѣ държави, като Англия и Франция, сж създадени чрезъ покровителство. И ще бжде историческа грѣшка, ако днесъ, следъ 50-годишенъ свободенъ животъ, ние дойдемъ да отречемъ тази банална истина, че всички напреднали въ индустриално отношение държави, сж достигнали своето индустриално могѣщество изключително по пътя на протекцията, по пътя на жертвитѣ подъ една или друга форма, които държавата е правила, за да закрепи и създаде своя индустрия. Индустриалното възпитание на единъ народъ не може да се сравнява съ възпитанието на човѣка. За да се развиятъ народитѣ промишлено и да издигнатъ своето производство, което да използва всички родни богатства, трѣбва време, което не се мѣри съ 5 и 10 години Англия още въ XVI вѣкъ е почнала политиката на покровителстване своята индустрия; Франция — още отъ времето на Колбертъ. И днесъ въ Франция казватъ, че тѣхната индустрия никога не остарява, че тя е всъкога млада и има нужда отъ покровителстване. И това покровителстване въ Франция сж го изразили въ една особена митническа система, за която съмъ дълженъ да ви кажа нѣколко думи. И ако единъ день ние поискаме да въведемъ у насъ друга форма на защита мѣстната индустрия, ще трѣбва да подражаваме на Франция.

Въ Франция има две митнически тарифи: минимална и максимална. Размѣритѣ на минималната митническа тарифа сж опредѣлени следъ шателни проучвания, за да не могатъ чуждитѣ фабрики, натоварени съ тѣзи мита, да конкурентиратъ френскитѣ фабрики. Отъ тази минимална митническа тарифа не се отстъпва; тя е последна отстъпка, която се прави на договорящитѣ страни при сключването на търговски договори. Максималната митническа тарифа е за други

случаи. Отъ размѣритѣ, установени въ минималната митническа тарифа, както казахъ, не се отстъпва, защото се знае, че, ако се прекрачи границата на тѣзи минимални мита, които сж установени следъ шателни проучвания и които съставляватъ компенсацията, която държавата трѣбва да даде, ще се отиде въ разрѣзъ съ интереситѣ на мѣстното производство и то ще бжде изложено на конкуренция.

Е добре, г. г. народни представители, сме ли ние въ това положение, имаме ли ние една такава митническа тарифа, тѣй добре проучена, съ огледъ на запазване интереситѣ на родната индустрия, за да изоставимъ досегашната система на прѣката и непосредствена протекция на родната индустрия и да остане само митническата протекция? Такава, тѣй добре проучена митническа тарифа ние нѣмаме. Миналата година направихме нѣкои измѣнения въ митническата тарифа, но тѣ бѣха повече отъ фискаленъ характеръ, а не за да нагодимъ митническата тарифа къмъ тази именно целъ, която азъ ви казвамъ. И къде е границата, г-да, до която ще спремъ, когато ние, волею-неволею, ще трѣгнемъ по пътя на договорнитѣ митнически тарифи? Зашто ние не можемъ да останемъ въ това изолирано положение; намъ ще се наложи, ако не съ всички, то поне съ нѣкои държави, да влѣземъ въ договорни отношения, и тогава ще трѣбва да даваме нѣщо като еквивалентъ при сключени търговски договори на основание клаузата на най-облагоприятствуваната нация, сжнитѣ намаления и на други държави. Днесъ ние сме въ положението на автономна митническа тарифа, нѣмаме никакви договорни отношения и затова нашитѣ контрагенти получаватъ само на книга клаузата на най-облагоприятствуваната нация. А това положение не може да продължи, тѣ ще искатъ и ние да имаме договорни отношения съ нѣкои държави, защото, като ги имаме, тѣ ще могатъ да използватъ клаузата на най-облагоприятствуваната нация. Но тогава, когато влѣземъ въ договорни търговски отношения, знаемъ ли какви отстъпки ще се направятъ и нѣма ли тѣ да бждатъ въ ущърбъ на родното производство? Само ако ние имаме една минимална митническа тарифа или пъкъ имаме едни търговски договори, въ които сме достигнали до крайния предѣлъ на отстъпкитѣ, отъ които отстъпки по-нататкъ нѣма да отиваме, и тѣ да съставляватъ тази компенсация, за която ви говорихъ, тогава може да се говори, г-да, за едно покровителство на мѣстната индустрия чрезъ мита. Но докогато нѣмаме тази гаранция, ние имаме дългъ да следваме нашата система, която е дала такива блестящи резултати, г-да. Жертви даваме и ще ги даваме. Жертви сж давани отъ всички народи, и ние ще ги даваме, защото иначе ще загубимъ нашата икономическа независимостъ. При тия бариери, които виждаме въ време на нещастие, ние не можемъ да минемъ безъ наша индустрия. Тѣзи жертви, които сега се правятъ, въ едно по-далечно бждеще ще бждатъ компенсирани. Въ никоя страна не се е създавала индустрия отъ само себе си; тя се е създавала въ продължение на столѣтия. Трѣбва да защитимъ нашата индустрия особено днесъ, въ единъ моментъ на силенъ протекционизмъ, когато можщи индустриални държави напушатъ своитѣ стари вѣковни традиции на свободна размѣна и възприематъ протекцията. Кои държави въ свѣта днесъ сж съ свободна търговия? Доколото знаемъ, днесъ има две държави, Холандия и Белгия, но съ корективъ по отношение на важнитѣ артикули, които произвеждатъ. Ние не можемъ да възприемемъ свободната размѣна и да позволимъ да нахлуятъ у насъ чужди произведения особено днесъ, при това свръхпроизводство, което го има въ цѣлия свѣтъ, особено днесъ, когато има държави, които понасятъ чувствителни загуби, за да доставлятъ първичнитѣ материали за родната индустрия, както прави Италия. Италианското правителство прави голѣми жертви за развитието на памучната индустрия, която днесъ е силенъ конкурентъ на английската памучна индустрия. Ние чувствуваме това на Балканитѣ, където италианската памучна индустрия постепенно изтласква английската. Италия не постига това безъ жертви. Тя прави голѣми жертви, тя доставлява на памучната индустрия първични материали отъ Индия и Египетъ на костуеми цени, а горивния материалъ дава на своитѣ фабриканти подъ костуемитѣ цени. Италианската държава прави тия жертви, защото смѣта, че съ тази индустрия дава поминъкъ на своето население.

Така сж създали, г-да, народитѣ своитѣ индустрии, така е създадена своята индустрия и България. Както ви казахъ, още въ началото на нашето съществуване нашитѣ законо-

датели сж съзнали добре интимната връзка между земледѣлието и индустрията. Ако презъ време на войната, г-да, нѣмаме родна индустрия, какво щѣше да бѣде нашето положение? Най-важнитѣ предмети за нашата армия, за нашата вътрешна консомация, ние ги добивахме отъ нашитѣ фабрики.

Но има единъ повикъ: каква е тази родна индустрия, която не употребява изключително родни сурови материали? Но можете ли вие да вините индустрията за това, че нѣма едно паралелно развитие между земледѣлието и индустрията, понеже ние сме закѣснѣли? Индустрията, като предизвиква търсенето на известни несѣществуващи досега култури, земледѣлието трѣбва да произвежда тѣзи култури, които постепенно ще замѣстватъ онѣзи сурови и полуобработени материали, които внасяме за нуждитѣ на родната индустрия.

Г-да! Тѣзи нѣколко думи смѣтнахъ за необходимостъ да кажа, за да се разсѣе голѣмото заблуждение, че ние трѣбва да скжсаме съ покровителството на мѣстната индустрия, че достатъчно е покровителствуванa тридесетъ години, откакто е въ действие законътъ за покровителствуване на мѣстната индустрия. Азъ ще ви цитирамъ за примѣръ това, което става въ нашитѣ съседи — Сърбия, Ромъния и Унгария. Тѣ много по-рано отъ насъ сж трѣгнали по този пѣтъ и съвсемъ нѣматъ намѣрение да го напускатъ. Ромънитѣ иматъ законъ за насърчение на индустрията отъ 1884 г., подновенъ въ 1912 г., по който протекцията ще продължи до 1942 г., значи още 15 години индустрията въ Ромъния ще живѣе подъ този режимъ. Сърбитѣ иматъ единъ много по-старъ законъ за насърчаване на родната промишленостъ, още отъ 1873 г., Унгария сжщо има такъвъ законъ, отъ който ромънитѣ сж заимствували своя законъ, а отъ последния ние сме заимствували по-важнитѣ и сжществени постанования на нашия законъ. И ако азъ не щада вашето търпение и вашето време, азъ бихъ ви цитиралъ съответнитѣ параграфи отъ сръбския и ромънския закони, за да видите, че протекцията тамъ се изразява въ всевъзможни видове облекчения, които държавата прави за смѣтка на фиска. Листата на облагитѣ въ тия два закона е много по-голѣма отъ скромната листа на облагитѣ, които днесъ даваме ние като привилегия на родната индустрия, защото тѣ не правятъ бакалски смѣтки, както ние правимъ, и защото тѣ държатъ смѣтка какво ще консомира родната индустрия отъ селото, колко работници ще получатъ питание отъ нея, колко други косвени облаги ще се получатъ отъ сжществуването на фабрицитѣ. И когато правятъ единъ балансъ и съпоставятъ онова, което се казва жертви, съ онова, което се е получило за благосъстоянието на народа, тѣ казватъ: тѣзи жертви сж били неизбѣжни и необходими; ще дойде единъ день, когато ще благославяме този пѣтъ, който сме следвали, за да получимъ едно благоденствие. Единъ именитъ икономистъ много право сравнява развитието на индустрията съ едно крѣхко растение, за отглеждането на което ще трѣбватъ грижи, жертви дълги и дълги години, за да може то да израсне и да даде обилентъ плодъ. Трѣбва да сѣешъ, трѣбва да жертвувашъ, за да получишъ плодъ. Но ние сме съ малко по-другъ манталитетъ, г-да. Ние смѣтаме, че благосъстоянието на народитѣ се създава само съ закони и пожелания, като забравяме единъ другъ важенъ икономически принципъ, именно, че за благосъстоянието на единъ народъ нѣматъ значение само неговитѣ природни богатства; че той може да има колкото щѣ тучни ливади, плодородни поля, може да растатъ въ неговата земя най-разнообразни култури, може въ недрата на неговата земя да се криятъ голѣми богатства, но този народъ пакъ нѣма да бѣде богатъ, ако не е развилъ своята промишленостъ, ако не е развилъ своята продуктивностъ. Не по количеството на мъртвото богатство се цени благосъстоянието на единъ народъ, а то се цени по степенята на развитието на неговата промишленостъ. Въ творчеството на материалнитѣ блага трѣбва да бждатъ впрегнати всички енергии, всички инициативи на единъ народъ, трѣбва да бждатъ впрегнати и неговиятъ умъ, и неговата предприемчивостъ, и неговата воля, и неговата опитностъ. И затова всички икономисти казватъ, че степенята на благосъстоянието на единъ народъ зависи отъ степенята на развитието на неговитѣ промишлени функции, на неговитѣ способности да твори. Може единъ народъ да има природни богатства, но той нѣма да бѣде богатъ, ако не е поставилъ въ действие всички свои сили и способности. Единъ народъ, който не се стреми да развие своята родна индустрия, който изнася първичнитѣ си материали да ги преработватъ други, за да ги внася сетне преработени обратно и да плаща за тѣхъ на чужденцитѣ скжпо и прескжпо, той ще остане

полукултуренъ народъ, той ще остане само единъ овчарски, единъ земледѣлски народъ. Това, г-да, ние не можемъ да желаемъ и за честята на всички ви, азъ не допушамъ да има нѣкои между насъ на противно мнение, съ изключение, разбира се, на онѣзи, които сж съ едни предвзети понятия, които правятъ само демагогия, които представяватъ индустриалеца като вампиръ, като потосмукачъ, който работи само за задоволяването на свои лични интереси. Това е една погрѣшна мисль, г-да. Индустриалецътъ заема единъ общественъ постъ и той трѣбва да има всичката наша благодарностъ, когато го виждаме да работи. Несъмнено е, че той ще печели, но това е необходимъ стимулъ, защото безъ него не може да искате отъ него да даде всичко онова, на което той е способенъ. Но индустриалецътъ съ своето предприятие създава прехрана, препитание на хиляди хора отъ села и градове. И затова въ Франция, Германия и другаде на най-голѣмитѣ индустриалци се гледа съ симпатии и уважение отъ работническата класа. Напр. Хуго Стинесъ, който даваше препитание на 600.000 души, работницитѣ съ право го смѣтаха за великъ благодетель, защото въ една многолюдна Германия той даваше препитание на такова грамадно число работници.

За българския индустриалецъ сжщо така трѣбва да кажемъ, че въ своитѣ стремежи той не е билъ егоистъ и паразитъ, какъвто мнозина го смѣтатъ. Паразитъ-индустриалецъ е онзи, който използва печалбитѣ отъ своето индустриално предприятие за своя личенъ охолентъ животъ. Българскиятъ индустриалецъ не е отъ тази категория. Той принажда печалбата къмъ онова, което отначало е ималъ. Вземете за примѣръ нашитѣ фабриканти въ Габрово, Сливенъ и другаде. Тѣ сж достигнали до това положение, въ което сж днесъ, само благодарение на амбицията да догонятъ индустриалцитѣ отъ другитѣ страни. Габрово, Сливенъ — цѣтущи днесъ въ индустриално отношение градове, сж започнали отъ чекръка, за да виждаме днесъ въ Габрово повече отъ 70 крупни индустриални заведения и около 500 модернизиранни занаятчйници. Защо? Защото индустриалецътъ отъ Габрово или Сливенъ не отдѣляше печалбитѣ за лично благоденствие, а имаше амбицията да утрои и да учетвори онова, съ което е започналъ, за да може да се гордѣе после, че е извършилъ нѣщо. Това трѣбва да го признаемъ за честята на българския индустриалецъ. Той не е егоистъ, той разбира своята функция на единъ голѣмъ общественъ факторъ. Той разбира, че неговата фабрика е единъ общественъ постъ, който има за задача преди всичко да донесе препитание и благоденствие на народа. Поради това, че той печели, ние не трѣбва да забравяме голѣмата му заслуга по отношение националното производство. Колко души габровци, при най-оскдъдни и невъзможни условия, следъ като веднажъ не сж успѣли, сж се отказвали отъ своитѣ предприятия?

Азъ още отъ началото на своята речъ казахъ, че нашиятъ индустриалецъ съвсемъ не е при тѣзи благоприятни условия, при които се намира чуждиятъ. Нашиятъ индустриалецъ мъчно намира капиталъ. Ние нѣмаме единъ кредитенъ институтъ, който да му дава възможностъ да използва своята енергия и инициатива, като го подкрепи съ материални срѣдства. Ако той е намиралъ капитали, намиралъ ги е винаги съ голѣми лихви. Но въпрѣки това, съ своята упоритостъ той е работилъ за създаването на българска индустрия. Е добре, шомъ българскиятъ индустриалецъ не е паразитъ, а единъ творецъ, който се стреми да догони напредналитѣ въ индустриално отношение страни и да ги замѣсти на вътрешния пазаръ, трѣбва ли да го оставимъ безъ подкрепа? Който въ началото на тази година е ималъ възможностъ да посети първата българска индустриална изложба въ Габрово, е констатиралъ съ възхищение, бихъ казалъ съ умиление, че ние сме догонили по солидностъ и изящество английскитѣ платове, францускитѣ гъонове и шевра и маса други произведения, които тамъ бѣха изложени.

Тукъ, въ София, вие ще констатирате, че всичко онова, което е съставлявало *objets d'art*, предмети на изкуството, и ние вече го фабрикуваме съ сжщото съвършенство и изящностъ и съ не по-малка солидностъ, както другитѣ напреднали страни. Така ние спестяваме на българския търговски балансъ милиони и милиони, които оставатъ тукъ, въ България.

Тия думи азъ смѣтнахъ за необходимо да кажа, преди да ви кажа нѣколко думи за състоянието на родната индустрия и преди да разгледамъ нѣкои отъ основнитѣ положения, които сж легнали въ законопроекта.

Г-да! Азъ разполагамъ съ много данни, но мисля, че ако по всѣки единъ брашнѣ, по всѣка една категория, по всѣки единъ класъ отъ нашитѣ индустрии почна да ви давамъ тия сведения, това нѣма да бѣде целесъобразно. Тия данни ще ги иматъ господаря на разположение въ комисията. За да не се загубимъ въ много цифри, азъ съмъ се старалъ отъ тия огромни материали, които министерството е успѣло да събере, да ви дамъ само единъ конспектъ въ едри черти за онова, което е важно, споредъ мене, и което трѣбва да остане като целостно впечатление въ народното представителство.

Сега да видимъ, дали нашата индустрия е напреднала последователно презъ тритѣ периода на своето развитие — 1894, 1905 и 1909 години — какво тя представлява като капиталъ, вложенъ въ инвентиръ и т. н., какво тя консумира отъ родното селско производство и какви облаги тя дава на работничеството. Следъ като видимъ това, ще го съпоставимъ съ жертвитѣ, които държавата е правила подъ всевъзможни форми, за да можемъ да кажемъ заслужени ли сѣ били даденитѣ жертви и трѣбва ли да се продължи действието на закона съ още нѣколко години, което е необходимо да сторимъ и по друга една причина, която азъ пропуснахъ да ви кажа.

Г-да! Ние имаме и мораторни години, годинитѣ на войната. Тия години бѣха добри само за нѣколко индустрии, но за една голѣма частъ отъ индустриитѣ тѣ бѣха мъртви години, поради което тѣ не можеха да използватъ оная срокъ, който имъ бѣше даденъ по закона отъ 1909 г. И сега трѣбва, тъй да се каже, по задължение да продължимъ действието на закона още съ нѣколко години, за да могатъ тия индустрии да си подновятъ инвентара и въобще да си набавятъ онова, което бѣха изгубили презъ тия мъртви години. И когато тѣ сторятъ това, тогава ние да можемъ се право да имъ кажемъ: „Вие вече сте достатъчно протезирани, отсега пататъкъ ние сме свързани съ договорни митнически тарифи“, каквито азъ се надѣвамъ, че ще настѣпятъ. Това трѣбва да бѣде и задачата ни, съ огледъ на една отъ целитѣ, които представлява законопроектътъ, а именно — че съ този последенъ срокъ за покровителство, който се дава на индустрията, тя се подкани да се съобрази, да има предъ видъ, че следъ този срокъ ще съществува само митнически рѣжимъ на покровителство. А дотогава ние сме убедени, че такива договори ще се сключатъ на онай база, за която азъ ви говорихъ, за да може и за въ бъдеще нашата индустрия да издържа на конкуренцията.

Досега, г-да, нашата индустрия, представлявана отъ десетъ групи по досегашния законъ, се е развивала така. По закона отъ 1894 г. на покойния Иванъ Евстатиевъ Гешовъ, ние имаме създадени 107 индустриални заведения отъ десеттѣ групи: група храни, група текстилна, група минна, група метална индустрия, група карьерни, група химическа индустрия, група кожарска, група дървена и мебелна индустрия, група хартийна индустрия, група електрическа индустрия и група брашна индустрия, която напоследъкъ се ползуваше само отъ едни негълни облаги. По закона отъ 1905 г., къмъ тия индустриални заведения има принадлежни още 92. И, по последния законъ отъ 1909 г., който е днесъ въ сила и който провизорно на два пѣти го продължаваме съ по нѣколко месеци, имаме принадлежни още 804 индустриални заведения. Или всичко покровителствуванни презъ цѣлия този периодъ 1.013 индустриални заведения. Като прибавимъ къмъ тѣхъ 118 производителни кооперации, както занаятчийски, така и земеделски, които се покровителствуваха по този законъ, не смотря обекта на тѣхната дейностъ, ставатъ всичко 1.131 покровителствуванни индустриални заведения. Тѣзи 1.131 индустриални заведения, ако желаете, мога да ви ги съобща по категории, но смѣтамъ, че това нѣма значение. Азъ държа сведенията на разположение на вснчки народни представители и мога да имъ дамъ най-голѣми подробности. Обаче азъ ще ви дамъ данни за числото на различнитѣ индустриални заведения, разпределени *grosso modo*, по групи, за да имате една представа за състоянието на нашата индустрия въ този моментъ.

Първа група — храни, нития и продоволствие, въ която влизатъ: фабрики за захаръ, за захарни издѣлѣя, нишесте, гликоза, макарони, бисквити, консервирани зеленчуци и месо — 61 индустриални заведения.

Текстилна индустрия, въ която влизатъ: вълнено предарство, вълнено тъкачество, съвмѣстно вълнено предарство и тъкачество, памучно предарство и тъкачество, копринено предарство и тъкачество, конци, килимарство, вѣжарство, и пасмантерия и т. н. 127 индустриални заведения.

Минната група се представлява само отъ две предприятия: бакърени руди, и коксъ и въглища.

Метална индустрия: всевъзможни машинарии, жельзо-лъярни, гвозден, подкови, стоманени пили и т. н. — всичко 122 заведения.

Карьерната индустрия, въ която влизатъ: каменодѣлство, ниментъ, варъ, тебеширъ и т. н. — 80.

Химическа индустрия, въ която влизатъ: растителни масла всевъзможни видове, бои, свещи, стъklarство, розово масло, етерични масла, подрумъ, взривни вещества и пр. — 148.

Кожарска индустрия: гъонове всевъзможни, шевро, кожухарство — 52.

Дървена индустрия — мебели, коларство, стругарство, столарски уреди — 43 заведения.

Хартийна индустрия — 33 заведения.

Добиване на електрическа енергия — 24 заведения.

И най-сетне, онѣзи четири индустрии, които законътъ отъ 1909 г. изключи отъ ползуване съ специални облаги, а, споредъ една забележка въ ч. в. останаха да се ползуватъ само отъ общи облаги. Това сѣ брашнѣната, пивоварната, спиртната индустрия и кооперациитѣ, съ около 249 заведения. Това сѣ *par excellence* народни индустрии, защото не заимствуватъ нито единъ грамъ отъ суровъ материалъ отвънъ, а вснчки материали, които обработватъ, сѣ мѣстно производство.

Сборътъ на вснчки тѣзи заведения, плюсъ 118 кооперации, дава онова число, което ви казахъ преди малко — 1.131 индустриални заведения, покровителствувани отъ закона.

Каквъ е вложенитѣ капиталъ въ вснчки тия индустриални заведения — въ мѣста, постройки и машинарии? Азъ ще ви прочета една редуциона таблица, въ която до известенъ моментъ даннитѣ сѣ въ златни левове, а следъ девалоризацията у насъ — въ книжни левове. Безъ да влизамъ въ подробности да ви дамъ данни за отдѣлнитѣ индустрии, азъ ще ви кажа само, какъ е вървѣло развитието отъ десетина години и докъде се е стигнало въ последния моментъ.

За вснчки наши индустрии презъ 1909 г. ние имаме въ мѣста и постройки — 29.629.248 зл. л.; въ машини — 34.756.538 зл. л. или всичко 64.385.786 зл. л.

Презъ 1925 г. имаме 1.705.955.047 книжни лева въ мѣста и постройки; 2.415.924.917 л. въ машини или всичко за 1925 г. имаме инвестиранъ капиталъ въ мѣста, постройки и въ машини 4.121.879.964 книжни лева.

Презъ 1926 г., до този моментъ, споредъ изчисленията при анкетитѣ, които министерството е направило, имаме инвестиранъ капиталъ въ мѣста и сгради 1.768.041.199 л.; въ машини — 2.777.285.044 л., или всичко — 4.545.326.243 л. Това е капиталътъ, вложенъ само въ нашата покровителствуванна индустрия, тая индустрия, за която ви говорихъ преди малко.

Ще ви спомена само две-три цифри за двигателнитѣ сили, за да видите, какъ е вървѣло и въ това отношение развитието на нашата индустрия.

Когато презъ 1909 г. имаме 17.509 конски сили — парни, газомоторни, водни, електрически — презъ 1926 г. имаме 68.397 конски сили. Както виждате, почти е четворена енергията, вложена въ нашата индустрия. Имамъ подробни данни за всѣка една индустрия, но нѣма да ви ги привеждамъ, защото не искамъ общото впечатление да бѣде заматано съ подробни цифри.

По отношение работницитѣ, които сѣ работили въ тия индустриални заведения, сѣщо така смѣтамъ да кажа нѣщо, защото е въ връзка съ въпроситѣ, които повдигнахъ отначало.

Докато презъ 1909 г. има ангажирани въ индустриалнитѣ заведения у насъ всичко 10.163 работници, които сѣ получили надници въ размѣръ на 5.562.122 зл. л., презъ 1926 г., споредъ сведенията, които имаме, въ покровителствуваната индустрия работятъ 23.146 работници, които сѣ получили надници всичко 365.066.586 книжни лева.

Другъ единъ важенъ фактъ и, споредъ мене, най-важнитѣ, е какво консумира тази индустрия въ първични материали, обработени и полуобработени, чуждестранни и родни и, въ заключение, каква е стойността на производството на родната индустрия презъ тѣзи години.

Докато презъ 1909 г. стойността на мѣстнитѣ сурови материали, консумирани отъ родната индустрия, възлиза на 36.836.653 зл. л., а стойността на чуждестраннитѣ сурови материали — на 13.355.408 зл. л. или всичко 50.190.061 зл. л., а стойността на годишното производство, изразено

въ костуема стойност, въ амортизация, въ печалби и т. н., се равнява на 74.036.859 зл. л. — имамъ цифритъ и за другитъ години — презъ 1921 г. сж консомирани мѣстни сурови материали за 40.744.742 зл. л. и чуждестранни за 8.001.925 зл. л., а производство за 80.742.338 зл. л.; презъ 1924 г. сж употребени мѣстни материали за 74.735.931 зл. л. и чуждестранни за 30.556.202 зл. л., а производство за 182.421.818 зл. л.; презъ 1925 г. сж употребени мѣстни сурови материали за 1.198.123.685 кв. л. и чуждестранни за 1.239.812.395 кв. л., при производството за 4.140.662.013 кв. л.

За презъ 1926 г. имаме провѣрени, точни цифри, които министерството съ голѣми усилия въ продължение на месеци е събирало. Ще моля народното представителство да запомни тия цифри, за да ги сравни и съпостави съ жертвитъ, които държавата е правила за индустрията. Презъ 1926 г. имаме консомирани мѣстни сурови материали за 1.665.182.459 л. и чуждестранни за 1.066.189.025 л., или всичко за 2.731.371.484 л., а производство 4.441.398.933 л.

Това сж, г-да, цифритъ за консомиранитъ материали отъ нашата индустрия презъ тѣзи години.

Сега ще видимъ други едни печалби за народното стопанство — това, което тѣзи фабрики сж консомиралн, като въглища и други материали — което тоже е било отъ полза за нашето народно стопанство. И въ това отношение азъ съмъ се снабдилъ съ нужнитъ данни, и отъ тѣхъ ще видите, какво е съотношението. Нѣма да ви цитирамъ поотдѣлно за редъ години — това сж голѣми подробности — а само за последната година.

Презъ 1926 г. имаме употребени въ индустрията горивни материали за 178.505.775 л., отъ които 144.625.397 л. сж за мѣстни горивни материали и 33.880.378 л. сж за чуждестранни горивни материали. Последнитъ сж предимно течнитъ горивни материали, които не се произвеждатъ у насъ и които подъ формата на газболи и други идатъ отъ странство и се консомиратъ отъ нашата индустрия.

Г. г. народни представители! Преди да изложа жертвитъ, които е правила държавата за нашата индустрия, мисля, че е необходимо, ако не за всички индустрии, то поне за една частъ отъ тѣхъ, да ви кажа, какъ е вървѣло намалението на вноса на нѣкои артикули, благодарение на това, че създадохме мѣстно производство на тия артикули, и оттамъ да видимъ, дали сме постигнали и въ това отношение резултати.

Да вземемъ най-напредъ захарната индустрия. Цифритъ нѣма да ги цитирамъ въ левове, макаръ че и това мога да направя; въ случая, поради туй че въ известни години нашиятъ левъ се обезценяваше или качваше, цифритъ въ стойностъ не могатъ да бждатъ тъй мѣродавни, колкото цифритъ въ килограми. Ако ви дамъ цифритъ въ стойностъ, ще има голѣми различия, защото тѣзи цифри сж въ зависимостъ отъ стойността на лева: колкото левътъ е по-низкъ, толкова и общиятъ сборъ е по-голѣмъ, и обратното.

И така, докато презъ 1914 г. сме внесли 9.829.913 кгр. захаръ, презъ 1921 г. вносьтъ се намалява на 2.419.000 л., а презъ 1923 год. — на 2.641.193 кгр.; презъ 1924 г. — 1.574.794 кгр.; презъ 1925 г., презъ време на кризата, виждаме цифрата на вноса се качва — имаме внесени 8.760.608 кгр.; презъ 1926 г. вносьтъ спада на 850.969 кгр. Когато фабрицитъ работятъ, селянитъ най-много сж облагодетелствуванн — тѣ продаватъ по 800 л. тона цвекло. Виждате, само за една година общо отъ вноса на захаръ колко е спестено за търговския ни балансъ — кръгло 100 милиона лева.

Да вземемъ вноса на гънове и куселета. Докато въ 1914 г. сж внесени 564.466 кгр., виждаме въ 1922 г. намаление — внесени сж 218.058 кгр.; презъ 1923 г. сж внесени 314.621 кгр.; презъ 1924 г. — 87.848 кгр.; презъ 1925 г. — 37.148 кгр.; презъ 1926 г. — само 14.786 кгр. Къде сж 564 хиляди кгр., къде сж 14 хиляди кгр.? Това е, защото, както ви казахъ, нашитъ фабрики вече произвеждатъ тия артикули.

Вземете цимента — и тамъ същото нѣщо ще забележите. Презъ 1914 г. сж внесени 13.012.260 кгр.; презъ 1921 г. — 478.130 кгр.; презъ 1922 г. — 1.241.605 кгр.; презъ 1923 г. — 15.221.455 кгр. Презъ тази година, по изключение, има увеличение на вноса, защото това бѣ годината на голѣмия строежъ. Презъ 1924 г. сж внесени 3.418.362 кгр.; презъ 1925 г. — 887.245 кгр. и презъ 1926 г. — само 69.580 кгр.

Мебелитъ. И за вноса на мебелитъ имаме една таблица, отъ която ще видите едно чувствително намаление — вносьтъ отъ 162.578 кгр. презъ 1914 г. се намалява на 9.945 кгр. презъ 1926 г.

Единъ отъ представителитъ на занаятчийството преди шестъ месеца, въ началото на тази Камара, твърдѣше тукъ,

че макаръ да покровителствуваме мебелната индустрия, тя пакъ не може да конкурира чуждестранната.

Ц. Табаковъ (зан): Това е истина.

Министъръ Ц. Бобошевски: Тогава Ви казахъ, че когато ми се удаде случай, ще изляза съ данни, за да обери това Ваше твърдение и Ви молѣхъ, когато ще говорите по стопански въпроси, да си направите труда да дойдете въ министерството да получите нужнитъ сведения. Сега намирамъ случай да Ви отговоря. Ще Ви прочета данни за вноса на мебелитъ. Презъ 1914 г. сж внесени 162.578 кгр.; презъ 1921 г. — 75.606 кгр.; презъ 1822 г. — 86.842 кгр.; презъ 1923 г. — 36.391 кгр.; презъ 1924 г. — 21.965 кгр.; презъ 1925 г. — 2.411 кгр. и презъ 1926 г. — 9.945 кгр. Това сж даннитъ за вноса на мебели. Ако искате, мога да Ви цитирамъ цифритъ за вноса на мебели отъ извито дърво — имамъ ги всичкитъ.

Ц. Табаковъ (зан): Когато хората нѣматъ хлѣбъ да ядатъ, за мебели ще му мислятъ!

Министъръ Ц. Бобошевски: Г-да! Мога да ви цитирамъ и цифритъ за вноса на прежди, на памучни издѣлия и на платове. Но важното е да видите, какъ е вървѣло намалението на вноса на платове и аби отъ чиста вълна съ тегло повече отъ 500 гр. на квадратенъ метъръ. Въ 1914 г. сж внесени 303.719 кгр.; презъ 1921 г. — 6.961 кгр.; презъ 1922 г. — 17.230 кгр.; презъ 1923 г. — 30.369 кгр.; презъ 1924 г. — 65.667 кгр.; презъ 1925 г. — 62.533 кгр. и презъ 1926 г. само 34.245 кгр. Имамъ данни и за другитъ платове, тѣзи, които сж съ тегло на квадратенъ метъръ отъ 250—500 гр. Уважаемиятъ г. Стефановъ, който, вървамъ, ще вземе думата, ще ви каже, че въ това отношение ние сме догонили английската текстилна индустрия, която не може вече да вирѣе на българския пазаръ. Занапредъ ние ще внасяме много малко английски платове.

Ц. Табаковъ (зан): А миналата година внесохме платове отъ Италия!

Министъръ Ц. Бобошевски: Вѣрно е, г-да, че ние можеме да намалимъ и вноса на тия чуждестранни материали, но, както ви казахъ въ началото на своята речъ, деятелността на мое министерство трѣбва да върви паралелно съ деятелността на Министерството на земедѣлнето, та онѣзи индустрии, които ние сега хранимъ съ материали, внасящи отвънъ, да можемъ да ги хранимъ съ материали, добити въ нашата страна. Така е съ лепената и съ памучната индустрии. Ние имаме въ България две фабрики за прежда — а прелачеството е по-важно отъ ткачество — въ Варна и Ямболъ. Тѣ, обаче, сж принудени да внасятъ сурови материали отвънъ, защото въ България ги нѣма. Правятъ се опити тѣ да могатъ да се добиватъ въ нашата страна. И азъ мога да ви дамъ статистически данни, за да видите, че Министерството на земедѣлнето въ това отношение е взело грижата за създаване на лепената и памучната култури у насъ, защото памукътъ, който въ България може също така добре да вирѣе, по качество се приближава до индийския, макаръ дължината на влакното, което дава, да не е много голѣма. Същото е и съ лепената култура; получаватъ се отлични резултати и вървамъ, че ще можемъ да произведемъ тѣзи първични материали въ нашата страна и да направимъ отъ тая индустрия една чисто родна индустрия, както онѣзи, за които ви говорихъ, които не внасятъ нито единъ грамъ суровъ материалъ отвънъ.

Следъ като направихъ тѣзи къси изчисления на онова, което родната индустрия представлява отъ себе си съ материалитъ, които консомира, съ производството, което, както казахъ, възлиза на 4½ милиарда, азъ ще ви кажа, за да бжда пъленъ, и онова, което е направено като жертва отъ страна на държавата. Но понеже тѣзи данни не сж събирани отъ нашето министерство, а трѣбваше да ги събираме отъ другата, азъ нѣмамъ даннитъ за последнитъ десетъ години, а ги имамъ за последнитъ 4-5 години.

Ц. Табаковъ (зан): А първитъ сж най-важнитъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Недей клати глава преди да чуешъ, защото сазничкъ ще се засрамишъ като чуешъ цифритъ. (Веселостъ)

Д. Нейковъ (с. д): Г. Табаковъ Ви прави едно възражение; Вие не бива така да се отнасяте.

Министъръ Ц. Бобошевски: Прави едно възражение, но да го направя, следъ като ме чуе. Още не ме е чулъ, а възравява! Азъ нѣма нищо да прикривя, г-да. Ще ви кажа ис-

тината такава, каквато е. Азъ си дадохъ всичкия трудъ и съ помощта на нѣколко мои чиновници можахъ да събера необходимитѣ данни и да направя нужнитѣ изчисления, за да мога да излѣза предъ Камарата да обоснова, да защитя своя законопроектъ. Не се съмнявайте, ималъ съмъ най-голтѣмото желание да дамъ най-всестранни и най-пълни данни за това, което се получава и за това, какво се дава. Защо ще крия?

Г. Петровъ (нац. л.): Законопроектътъ е изработенъ преди 2 години, а сега събирате даннитѣ!

Министъръ Ц. Бобошевски: Ето какво е загубила държавата като мито, общински налози и пр., при обезмитаването на машинитѣ, на строителнитѣ материали, на първичнитѣ обработени или полуобработени материали за нуждитѣ на индустрията, споредъ статистиката на управлението на митницата. Презъ 1921 г. държавата е загубила 13.591.882 л.

Ц. Табаковъ (зан): За колко години?

Министъръ Ц. Бобошевски: Това е само за 1921 г. — За 1922 г. държавата е загубила 51.351.796 л.; презъ 1923 г. — 87.024.595 л. и презъ 1924 г. — 87.586.434 л. Отъ тѣзи суми, обаче, трѣбва да се спаднатъ 3% отъ стойността на предметитѣ, което изчисление не съмъ направилъ. Презъ 1925 г. — за тая година вече съмъ направилъ туй изчисление — държавата е загубила 131.358.679 л. Това сж загубитѣ на държавата за 5 години. Този периодъ не е малък; за другитѣ години нѣмамъ даннитѣ, защото много трудно се събиратъ. Въ всѣки случай, туй е достатъчно, за да видите какво е загубила държавата, фискътъ като мито и като налози отъ онова, което е внесено безъ мито: машини, първични материали и др.

По отношение данцитѣ ще кажа следното. Както ви е известно, индустриалнитѣ заведения, които иматъ общи облаги, не се ползватъ съ освобождение отъ данъци, но онязи индустриални заведения, които иматъ общи и специални облаги, не плащатъ данъкъ върху сгради, данъкъ върху занятieto, а въ настоящия моментъ и данъкъ на дружествата. Отъ данъчнитѣ управления съмъ събралъ сведения само за четири години. Презъ 1922 г. държавата е загубила като данъкъ въ смисълъ на опрощение данъкъ сгради на такива индустриални заведения — 3.579.810 л., отъ данъкъ на дружествата — 47.359.100 л., отъ връхнини — 37.523.000 л., или всичко 88.461.910 л. Презъ 1923 г. държавата е загубила отъ данъкъ сгради — 2.869.500 л., отъ данъкъ на дружествата 52.267.000 л., отъ връхнини — 69.980.000 л., или всичко — 125.116.500 л. Презъ 1924 г. тия индустриални заведения сж облагани само съ данъкъ върху сгради, защото съгласно закона за данъка на дружествата не се облагаха, а остана за 1925—1926 г. Отъ този данъкъ сгради държавата е загубила 3.217.000 л.

Споредъ последнитѣ сведения за годинитѣ 1925—1926, — безъ такива за шестъ околии — държавата е загубила отъ данъкъ сгради — 2.943.601 л., отъ данъкъ занятие — 2.448.045 л., отъ данъкъ на дружествата — 6.972.180 л., отъ връхнини — 8.813.153 л. За 1926/1927 г. държавата е загубила отъ данъкъ върху сгради — 4.305.688 л., отъ данъкъ занятие — 2.159.606 л., отъ данъкъ на дружествата — 6.467.440 л., или всичко 10.704.874 л.

Това сж, г-да, жертвитѣ, които държавата е направила по отношение на нашата индустрия. Като не изпускате изъ предъ видъ онова, което сме загубили като данъкъ върху вноса, ако не съществуваше тая индустрия, която да поглъща тѣзи сурови материали, държавата нѣмаше да получи този доходъ. Ние не направихме ли за поощрение на нашето земледѣлско стопанство едно прогресивно опрощение на износнитѣ мита? Защо го правимъ? Защото имаме намѣрение да направимъ производенията на българския селянинъ конкурентноспособни. Следователно, това не трѣбва да ви прави впечатление, защото ако речемъ тая индустрия да я нѣма, тѣзи материали нѣма да влѣзатъ въ страната. И азъ ви питамъ: когато тази индустрия дава препитание на десетки хиляди работници, когато консумира приблизително за два милиарда лева материали, вземени отъ селото, когато дава препитание на най-затѣнтитѣ краища на България, може ли да не я подкрепимъ? За да видите ролята на индустрията, особено въ беднитѣ краища, азъ ще ви приведа единъ типиченъ примѣръ за най-бедния край на България: Кличура, Карлово и Сопотъ. Въ единъ разговоръ съ единъ индустриалецъ, последниятъ ми каза следното: „Благодарение на розовата индустрия, която съществува въ този край, населението днесъ е въ едно сравнително по-добро състояние“. Защо? Защото поради

търсенето на българското розово масло сж внесени въ тѣзи две-три околии около 50—60 милиона лева. Никой другъ нѣма да повдигне благоденствието на селянина така, както индустрията. Неговото благоденствие ще се осигури, когато на голѣми цени, голѣми количества негови произведения се търсятъ. Това е въ Карловската околия. Ние виждаме отъ две-три години, че тамъ цената на гола достигна до 13—14 л. килограма. Като се вземе предъ видъ, че единъ декаръ може да даде около 400 кгр. голя, умножете го на декаритѣ и ще видите, че никоя друга култура не може да даде по-голтѣмъ доходъ на българския селянинъ, отколкото гола — кръгло около 4—5 хиляди лева на декаръ. А за този бедняшки край, където нищо друго не може да вирѣе, това е цѣло благосъстояние.

Е добре, г-да, когато сж такива резултатитѣ отъ тая индустриална дейность за народното благосъстояние, трѣбва ли да казваме, че много жертви сж се правили? Ние трѣбва да се простимъ веднѣжъ за винаги съ тоя манталитетъ, г-да. Азъ и другъ пътъ съмъ ималъ случай да ви кажа, че ние искаме чрезъ закони да създадемъ благоденствие за този народъ. Но само съ закони не може — трѣбватъ и пари. И тѣй нареченитѣ творчески министерства, каквито сж Министерството на земледѣлието и Министерството на търговията, ще си останатъ само на име творчески министерства, ако тѣ не разполагатъ съ нуждитѣ срѣдства, или ако не направятъ нуждитѣ жертви, за да може да постигнатъ гонимата целъ. Това е елементарно, г-да. Ето защо ние трѣбва да правимъ жертви. Може би тѣ да сж скѣпи, съ огледъ на тежкото положение, и може на васъ да ви е сгидно, когато виждате, че известни данъчни тежести се опрошаватъ, или че известни мита се премахватъ. Но, съ огледъ на онова благоденствие и благополучие, съ огледъ и на онязи икономически напредѣкъ, на оная икономическа независимостъ, която ще ни докара създаването на индустрия въ нашата страна, всѣки трѣбва да каже: „Това сж необходими жертви, това не сж прахоснически жертви, това сж жертви, дадени за създаването на единъ отъ най-важнитѣ отрасли на нашата национална промишленостъ — индустрията“.

Г. Петровъ (нац. л.): Г. министре, позволете. Можете ли да ни дадете данни за размѣра на работническитѣ надници?

С. Мешановъ (д. сг): Той ги даде.

Министъръ Ц. Бобошевски: Азъ ви ги дадохъ.

Г-да! Следъ тия нѣколко общи думи азъ мисля, че трѣбва да пристѣпя къмъ характеристиката на законопроекта, който съмъ внесълъ, като за подробности ще остане да говоря при второто четене, когато за всѣка една индустрия поотдѣлно ще се дебатира. Сега ще направя само една обща характеристика на законопроекта, съ огледъ на по-кардиналнитѣ положения. Основата на законопроекта е сжшата, на която се базиратъ досегашнитѣ закони за насърчение на мѣстната индустрия. Но има и нѣкои изключения и нѣкои разлики, които новитѣ нужди, новитѣ обстоятелства наложиха да се направятъ, а други изключения се създадоха, съ огледъ на новия режимъ, къмъ който трѣбва да отиде нашата индустрия.

Какви сж по-важнитѣ характеристични черти на законопроекта? Първата и главна негова характеристична черта е, че въ него ние махваме традиционното подразделение на областитѣ на общи и на специални. Това го направихме въ връзка съ унищожаването на районитѣ, които по-рано се даваха на известни индустрии, ползуващи се съ специални облаги. Ние смѣтнахме, г-да, че оная целъ, която се е преследвала съ даването на така нареченитѣ райони, които се поинаждаха къмъ специалнитѣ облаги, не е постигната. Опитътъ, който ни е далъ 30-годишниятъ животъ на този режимъ, показва, че оная децентрализация, онова равномѣрно разпределение на българската индустрия навредъ, въ всички административни околии, не е постигната; че, както въ цѣлия свѣтъ, така и въ България има една тенденция на групиране, на създаване важни индустриални центрове, и, следователно, на неизползуване свободнитѣ райони. И понеже въ нѣкои околии получаването на облаги и неизползуването на районитѣ е парализирвало нѣкои по-активни, по-предприемчиви индустриалци, ние смѣтнахме, че това дѣление трѣбва да бжде унищожено. И щомъ унищожихме подраздѣлението на страната на райони съ по нѣколко административни околии, трѣбваше да се премахне и традиционното подразделение на областитѣ на общи и специални. И като прибавяме едно друго важно нововъведение — че не всѣко едно пред-

приятие ще се ползува отъ привилегиитѣ, които сѣ изчерпателно изброени въ законопроекта, а онова, което отговаря на даденъ капацитетъ — и като ги приравняваме въ това отношение съ онѣзи, които имаха райони, ние казваме: облагитѣ ще бѣдатъ едни и сѣщи. Облагитѣ оставатъ едни и сѣщи за всички, вследствие унищожението на районитѣ — това, което бѣше една малка концесия, кадето нѣмаше този ексклузивитетъ по отношение на производството, но имаше една привилегия съ облекчение на данъчнитѣ тежести, това, което отличава специалната привилегия отъ общата. Съ премахването на районитѣ и безплатното даване на земи, премахва се дълженето на облагитѣ на общи и специални, а остава само безмитенъ вносъ, намаление данъчнитѣ тежести, намаление такситѣ по превоза и др.

Понеже споменахъ за превоза, г-да, ще ви кажа сега, че отъ сведенията на Министерството на желѣзницитѣ, по отношение на онова, което губи държавата, като неплатенъ превозъ — помислете въ превоза се ползуватъ не само покровителствуванитѣ отъ закона индустрии, а и други нѣкои масови производства, които не се протегиратъ по този законъ, всичко това влиза въ рубриката — не може да се направи една точна смѣтка за облагитѣ, които има индустрията отъ благоприятствената тарифа на Министерството на желѣзницитѣ. Това — въ скоби казано.

И така новото въ настоящия законопроектъ е, че нѣма да има вече райони. Следователно, въ известна област могатъ да се откриятъ колкото щатъ индустриални заведения — всичкитѣ иматъ еднакви тежести и еднакви права. Нѣма да има вече оная разлика, която фактически поставя известни индустриални заведения въ положението на ексклузивитетъ, на едни малки концесии. А щомъ това подразделение не съществува тогава, както казахъ, и специалнитѣ облаги се унищожаватъ. Тѣзи сѣ мотивитѣ, поради които ние направихме това нововъведение.

По отношение на кооперациитѣ. Може би, г-да, да се каже тукъ, че ние съ настоящия законопроектъ посягаме на кооперациитѣ. Това е съвършено невярно. Имаше една такава атака, която е неоснователна, защото азъ съмъ се старалъ, настоящиятъ законопроектъ да бѣде въ хармония и съ специалнитѣ закони на отдѣлнитѣ министерства. Въ 1909 г., когато Министерството на земледѣлието и Министерството на търговията бѣха едно министерство, тогава се разбираше въ единъ законъ за индустрията да се вмъкнатъ и привилегиитѣ, както на занаятчийскитѣ производствени кооперации, така и на земледѣлскитѣ кооперации. Но сега, когато тия министерства сѣ отдѣлени и когато Министерството на земледѣлието прокара въ 1922 г. единъ специаленъ законъ за подобрието на земледѣлското производство — законъ, който бѣше подобренъ презъ нашия режимъ — въ който има специална рубрика „Земледѣлска индустрия“ съ единъ списъкъ на привилегиитѣ, които се даватъ не само на кооперации, но и на частни лица, азъ питамъ: може ли и въ бѣдеще въ единъ законъ, който има предъ видъ специални, дадени, опредѣлени индустрии, да туримъ една материя, която е чисто и просто отъ областта на земледѣлскитѣ подобриения? Съ това ние не предрешаваме въпроса, докъде и до какви размѣри трѣбва да бѣдатъ облагитѣ на земледѣлската индустрия и на земледѣлскитѣ кооперации. Това не е наша задача сега. Въ случая ние имаме предъ видъ само индустриалната промишленостъ. Ние я отдѣляме отъ другата промишленостъ, земледѣлската, за която има други специални закони. Ние оставяме по настоящия законопроектъ да бѣдатъ покровителствувани само производствени занаятчийски кооперации. Съ селскитѣ земледѣлски кооперации остава да се занимаемъ въ закона за насърчение земледѣлието и отраслиитѣ му, а съ другитѣ кооперации — въ закона за кооперативнитѣ сдружавания, а не тукъ. Законопроектътъ прави само едно ограничение, че само ония кооперации, обектъ на които е една отъ индустриитѣ, които се покровителствуватъ, само тѣ ще се ползуватъ отъ облагитѣ на закона. И асѣ така трѣбва да бѣде. Иначе ще бѣде нелогично, г-да, да даваме привилегиитѣ, които тоя законопроектъ предвижда само за дадени категории индустрии, на всѣка една кооперация, какъвто и да бѣде обектъта на нейната дейностъ. Ние имаме опредѣленъ кръгъ, въ който се движимъ. Ние смѣтаме, че въ този моментъ животътъ изисква, щото изброенитѣ въ законопроекта индустрии да бѣдатъ фаворизирани, и то въ интереса на народното стопанство, а не други. Имали сме предъ видъ само онѣзи индустрии, които създаватъ предмети за масова консомация. Игнори-

рали сме индустриитѣ, които създаватъ луксозни предмети; тѣ не бива да бѣдатъ обектъ на протекция. И да отиваме сега съ тоя законопроектъ, който е държалъ смѣтка за тоя характеръ на индустриитѣ, да казваме, че на всѣка кооперация, какъвто и да е обектъта на нейната дейностъ, ние даваме сѣщитѣ тия привилегии, това, г-да, споредъ менъ, ще бѣде неиздържано. Затова ние изхвърлихме тѣзи предприятия, като, разбира се, не предрешаваме въпроса за размѣра на облагитѣ, които ще имъ се дадатъ по специалния законъ за кооперативнитѣ сдружения или по други закони.

Единъ важенъ принципъ, който прокарваме въ законопроекта, е принципътъ на постепенността въ облагането; принципъ, чрезъ който ще се напѣти нашата индустрия къмъ обикновения режимъ на облагането. Азъ ви четохъ, какви сѣ данъчнитѣ облаги за насърчаванитѣ индустрии и какво губи държавата презъ тоя 15-годишенъ периодъ. Но този 15-годишенъ периодъ не е напълно безданъченъ. Само презъ първитѣ петъ години покровителствуванитѣ индустрии ще бѣдатъ освобождавани отъ данъкъ, когато презъ второто петлѣтие тѣ ще плащатъ 25% отъ припадшитѣ имъ се данѣци и врѣхнинитѣ имъ, а презъ последнитѣ 5 години ще плащатъ 50%. Следъ изтичането на 15-тѣ години отиваме вече къмъ нормалния режимъ. Това нововъведение отегчава вече положението на покровителствуваната индустрия въ смисълъ на намаление на привилегиитѣ. Като изхвърлимъ безплатното даване на мѣста, което не е малко нѣщо — отъ даннитѣ, които ви прочетохъ, се видѣ, че стойността на мѣстата и сградитѣ е около единъ милиардъ лева — по отношение на данѣцитѣ се предвижда едно отиване къмъ нормалното положение въ продължение на този 15-годишенъ периодъ.

Г. г. народни представители! По отношение на концесиитѣ ние увеличаваме капацитета. При второто четене на законопроекта, може би, ще се говори повече за концесиитѣ. Ние смѣтаме, че капиталътъ трѣбва да бѣде по-голямъ, защото и облагитѣ сѣ по-голямѣми, защото има монополъ и затуй сме опредѣлили, че концесионнитѣ предприятия трѣбва да притежаватъ машини и др. приспособления на стойностъ не по-малко отъ 250.000 златни лева.

Други едни по-важни нововъведения сѣ санкциитѣ, които въ настоящия законопроектъ сѣ засилени.

Едно голѣмо зло по съществуващия днесъ законъ, което създаде едно глѣмо настроение противъ закона и противъ кооперациитѣ въ нѣкои случаи, е това, дето се злоупотрѣблява съ безмитния вносъ. Санкциитѣ, които сѣ били предвидени въ съществуващия досега законъ, сѣ били безсилни противъ тия злоупотрѣбления. За да имъ се тури край, ние правимъ едно чувствително увеличение на санкциитѣ по отношение на ония, които злоупотрѣбляватъ съ облагитѣ, които се даватъ съ закона за индустрията.

Нѣма да се спирамъ, г-да, повече на подробности: това ще направя при второто четене на законопроекта. Тогава ще ви изтъкна защо сме принудили нѣкои индустрии въ числото на досега покровителствуванитѣ, защо сме махнали нѣкои отъ концесиитѣ, а сме турили други съвършено нови. Турихме ги, г-да, защото животътъ ги наложи. Напр. покровителствуваме една нова индустрия, каквато е оризолющенето, една индустрия, която ще създаде голѣмо благосъстояние на цѣли краища въ Пловдивско и Татарпазарджишко и нѣма да внасяме отъвън орисъ. Поощряваме и парфюмерийната индустрия, защото елементитѣ за нейното създаване сѣ налице: имаме спирта, като родна индустрия, имаме и есанса. Защо поощряваме и шапкаристѣ? Защото, споредъ даннитѣ, у насъ се внасятъ шапки за 30 милиона лева. Защо да изнасяме тѣзи пари въ странство? Та ако нѣкои кажатъ, че сме увеличили листата на покровителствуванитѣ индустрии, азъ ще кажа, че имаме своитѣ мотиви за това. Ние не можемъ да си представимъ, напр., текстилната индустрия безъ бояджийството, което е много важно за тази индустрия, което е аксесуаръ. Сѣщото е и за коженитѣ издѣлѣя. Знаете напоследъкъ какъвъ размѣръ взе вносътъ на всевъзможни чанти и други несемери. Българинътъ не ходи вече съ дисаги; всѣки секретаръ-бирникъ и всѣки кметъ се снабдява съ модерна чанта; всѣки има куфарче. И въ това отношение има една масова консомация. Поради това ние трѣбва да се помъжчимъ да туримъ край на вноса на тѣзи предмети, които вече не сѣтъ луксъ, а сѣтъ една необходимостъ. Ето единъ мотивъ за покровителствуването и на тази индустрия.

По отношение на концесиитѣ. Съобразно нуждитѣ на живота, ние предвидѣхме доста нови концесии. Но при ония тежки условия, при които сѣт поставени концесии-

неритъ, ние смѣтаме, че нѣма нищо обезпокоително въ това. Ние даваме индустриални концесии за дестилация на каменни въглища, нафтошисти и др. вещества отъ категорията на минитъ — едни голѣми наши народни богатства — за да можемъ по този начинъ да спремъ вноса на горивни вещества.

Като говоря за нафтошиститъ, ще ви припомня, че индустрията се отегчава и съ друго едно важно постановление въ законопроекта. За да пригодимъ нашата индустрия къмъ родното гориво, а не тя да си служи съ газводи и други течни вещества, за които се изнасятъ около 300 милиона лева въ Ромъния, въ законопроекта казваме: онѣзи индустриални заведения, които ще си служатъ съ горивни течни материали, ще трѣбва да плащатъ за тѣхъ мито следъ 5 години. За да направимъ революция въ нашата индустрия, да се приспособи тя къмъ родното гориво — въглищата — и, en attendant, за да поощримъ създаването на течни горива у насъ, защото имаме всичкитѣ условия за това, ние правимъ тѣзи нововъведения въ областта на концесиитъ. Защото това е една индустрия, за която трѣбватъ много милиони, и за да можемъ да привлѣчемъ капитали, трѣбва да ѝ дадемъ право на изключително ползуване въ даденъ периметъръ. Затова и тази нова индустрия сме я турили въ законопроекта. Това е трето отегчение.

Значи лишаваме индустриалитъ отъ земи, лишаваме ги отчасти отъ данѣци, лишаваме ги и отъ безмитенъ вносъ на горивни материали. Това не е маловажно. То ще предизвика търсене на нашитѣ въглища въ по-голѣмъ размѣръ и същевременно ще насочи инициативитъ на нашитѣ индустриалци въ други насоки — да потърсятъ петролъ въ недрата на България, или пъкъ отъ нафтошиститъ да получаватъ бензинъ и други деривати.

Предвиждаме индустриални концесии за скотобойнитѣ и фригорифични материали, които сж въ връзка съ концесията за износъ на бекоунъ; предвиждаме концесии за продуктитѣ отъ електролиза на морска соль, за кондензирано млѣко и т. н.

Това сж новитѣ концесии, които прибавяме, плюсъ оноя, което сме дали съ отдѣленъ законъ за предачеството на коприна, ленъ, конопъ и юта и което предвиждаме въ законопроекта. Предачеството въ индустрията, било памучна, било копринена, било на ленъ, с една много трудна работа; тая работа е свързана съ голѣма опитностъ и голѣми капитали, и затуй я поставяме въ категориитѣ на повитѣ концесии.

Това сж, г-да, въ много голѣми цѣрихи, grosso modo, охарактеризирани белезитѣ на законопроекта, които въ подробности ще има да дебатирате въ комисията и когато ще дойде тукъ, въ пренума, за разглеждане на второ четене.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че вие си давате отчетъ за голѣмото значение на родната индустрия, като единъ отъ най-важнитѣ елементи следъ земледѣлското производство за нашето национално производство изобщо и за нашето благосъстояние. Индустрията и земледѣлското производство трѣбва да вървятъ рѣзка за рѣзка.

Ние, обаче, даваме данъ и на занаятчийското производство, което има своя специфичностъ по отношение и на клиентелата, по отношение и на обема, въ смисълъ, че то е ограничено въ своя обемъ, въ своята фабрикация, където се влага повечето личниятъ трудъ и повече изкуство и където се задоволяватъ личности. Все таки, то е единъ важенъ отраслъ въ пародното производство, обаче въ едни по-нормални размѣри, защото то не консумира тия материали, то не дава тия отражения върху селското стопанство, безъ да отричамъ неговитѣ заслуги. Всички наши грижи сж били насочени къмъ неговото запазване и модернизирание, за да може и то да се състезава. За него ние прокарахме напоследѣкъ единъ образцовъ законъ, единъ отъ най-съвършенитѣ закони, както се изрази напоследѣкъ въ комисията представителитъ на занаятчийтъ г. Цено Табаровъ, законъ, който е създаденъ за охрана интереситѣ на занаятчийското съсловие — законътъ за амбулантната търговия. Освенъ този законъ, освенъ закона за закрепване и модернизирание на занаятчийството, освенъ закона за професионалното образование, ние сега съ настоящия законопроектъ идемъ да допълнимъ единъ цикълъ отъ дейностъ, г-да, все въ хармония съ тази наша политика, за която не единъ пѣтъ съмъ ималъ честта да излъча тукъ предъ васъ дж говоря. Тази наша политика е насочена къмъ създаването условия за развитието на всички стопански фактори въ нашата страна. Ние се грижимъ за всички, ние се стремимъ да създадемъ благоприятни условия за развитието на

всички стопански фактори въ производството — земледѣлецътъ, търговецътъ, индустриалецътъ и работникътъ. Докато земледѣлецътъ предлага своитѣ произведения, фабрикантинътъ и занаятчията ги преработватъ, а търговецътъ се явява, за да ги размѣнява. Дейността на всички тия стопански фактори е съвокунна, тя не може да се дѣли. За хармонията въ дейността на всички тия стопански фактори ние сме държали смѣтка. държимъ и ще държимъ, защото отъ тѣхното хармонично действие ще дойде благоденствието на българския народъ.

Първитѣ наши грижи въ началото на нашето управленіе бѣха за работническата класа, да направимъ нѣщо за този важенъ факторъ въ производството, да подобримъ неговитѣ трудови условия, да го направимъ просвѣтенъ елементъ въ производството и да го доближимъ до капитала, да не гледа съ лошо око на него, да го доближимъ и до печалбитѣ, както направихме съ закона за автономията на мината „Перникъ“, като създадохме тамъ условия, за да може да се развива правилно мината. Ние, освенъ това, се грижимъ да помогнемъ и на занаятчийството, доколкото това е възможно при днешното финансово положение на страната, грижимъ се също да подобримъ положението на българския търговецъ и положението на родната индустрия, която, г-да, не с такава, каквато се чертае. Съ моитѣ скромни усилія азъ очертахъ индустриалитъ като творческа класа, която гледа предъ всичко общия интересъ на нацията, която не прави печалби за лично благоденствие, но ги прибавя къмъ оноя, което е създавала вчера, за да може чрезъ това да се закрепни народниятъ поминѣкъ.

Отъ тѣзи разбирания, г-да, и отъ тия схващания азъ съмъ съ ржководилъ, когато съставихъ законопроекта. Азъ мисля, че просвѣтеното ХХІІ обикновено Народно събрание нѣма да бѣде чуждо на тия разбирания. Ние ще възприемемъ всички онѣзи измѣнения, които смъ допустими отъ добре разбранитѣ интереси на общото национално производство, за да можемъ да направимъ този законъ единъ съвършенъ законъ, който ще даде единъ по-решителенъ тласкъ на нашето национално, на нашето родно производство. Защото само съ думи ние не можемъ да творимъ. Нашето спасение е тамъ: колкото се може повече благосъстояние. Когато имаме благосъстояние, ние ще докараме и капитали въ нашата страна. Забогатѣ ли страната, ще повишимъ и рента на нашия селянинъ. Защото ние сме свидетели, че тамъ, дето кипи една могъща промишленостъ, една развита индустрия, тамъ и земитѣ сж по-скѣпи, защото, търсейки прокъвденіята на земледѣлца, се увеличава тѣхната цена, значи увеличава се и неговата рента. Това ще докара благоденствие, а въ благоденствието ние ще намѣримъ разрешението на труднитѣ въпроси, тамъ ще намѣримъ залога за мира, за който ние всички работимъ. (Продължителни ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народния представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. ст): (Отъ трибуната) На 31 декември 1925 г. изтече срокътъ на закона за насърчание мѣстната индустрия. На два пѣти Народното събрание продължава този срокъ, за да има възможностъ правителството да направи всички всестранни проучвания и да представи въ Народното събрание законопроектъ, който за удовлетворява стопанскитѣ нужди на момента. Речта на г. министра на търговията ме освободи отъ необходимостта да засега много въпроси, понеже той ги засега, както и отъ необходимостта да изложи предъ васъ цифритѣ, които бѣхъ събралъ и които смѣгахъ, че е нужно да се иматъ предъ видъ, за да можемъ да блѣдемъ всички достатъчно осветлени при разглеждането и гласуването на законопроекта.

Г. г. народни представители! Българската държава още съ възприемането на политиката за насърчание на мѣстната индустрия си е поставила задачи, които неуклонно следва. Следвала ги е и съ закона отъ 1894 г., следвала ги е и съ допълненията на този законъ отъ 1897 г. и 1905 г., следвала ги е и съ закона отъ 1909 г., който допълва предшествуитѣ закони. Задачата, която си е поставилъ законодательтъ въ 1894 г. и въ 1909 г., може да се резюмира съ нѣколко думи. Въ доклада и на министъръ Гешовъ, въ доклада и на г. министъръ Ляпчевъ сж изложени идеитѣ за насърчание на мѣстната индустрия, които идеи сж и възприети отъ тогавашнитѣ Народни събрания, а именно: за хармоничното развитие на народното стопанство и за пълното използване на производителнитѣ сили и на природнитѣ богатства на нашата страна, необходимо е да се водрепи нашата родна индустрия. И този аелъ, който отправя г. министърътъ на търговията къмъ Народното съ-

бранне, да подпомогне, да подкрепи правителството въ усиления му за защита на нашата мѣстна индустрия, азъ не допускамъ, че нѣма да намѣри отзвукъ въ всички срѣди на Народното събрание. Единодушно трѣбва да се подкрепи правителството въ усиления му да подпомогне, да осигури стабилностъ на нашата мѣстна индустрия. Г. г. народни представители! Недейте смѣта, че съ този законопроектъ ние извършваме нѣкакъвъ актъ на благодеейние къмъ индустриалцитѣ. Общитѣ народни интереси изискватъ нашата индустрия да бѣде здрава, крепка. И нека се разбере, г. г. народни представители, че ние, които крепимъ правителството, което работи, ръководейки се отъ принципа за обществената солидарностъ, не сме противъ интереситѣ на класитѣ и съсловията. Ние признаваме тѣхнитѣ интереси. Всѣка класа, всѣко съсловие има своитѣ интереси, та и да не ги признаваме, животътъ ги изтъква, и оня, който си затваря очитѣ предъ тѣхъ, не върши полезна политика. Класовитѣ и съсловнитѣ интереси трѣбва да бѣдатъ изяснени, трѣбва да бѣдатъ умело и съ усърдие защищавани, и най-много трѣбва да бѣдатъ защищавани тукъ, въ Народното събрание. Но когато тѣ се защищаватъ, не бива никога да се забравя, че надъ всичкитѣ тия интереси стоятъ общитѣ интереси на нацията, които всѣки народенъ прѣдставителъ е призованъ тукъ да защитава. Къмъ която и политическа група да се числимъ, които и съсловни или класови интереси да изнесиме и защищаваме, въ края на крайщата, когато приемаме законопроектитѣ, не трѣбва да забравяме, че сме призовани тукъ да защищаваме общонароднитѣ интереси. И ако всички така разбираме нашата задача тукъ, въ Парламента, бѣдете увѣрени, че почти по всички въпроси ние ще бѣдемъ единодушни, ще бѣдемъ единодушни и по въпроса за подкрепата на нашата национална индустрия.

Г. г. народни представители! На каквито и международни конференции и конгреси да бѣдемъ канени, каквито и почести да ни правятъ тамъ, ние не трѣбва да забравяме, че манталитетътъ сега въ голѣмитѣ държави е, че малкитѣ държавици си своитѣ малки интереси не заслужаватъ много тѣхнитѣ грижи; тѣхната грижа е да може да използватъ малкитѣ държави. Поради това, особено следъ войната, на всички ни се налага да се грижимъ за нашата стопанска независимостъ, за нашия стопански стабилитетъ.

Ето защо, азъ съмъ убеденъ, че идеитѣ, които се прокарватъ въ този законопроектъ, ще бѣдатъ възприети не само отъ народнитѣ представители, които крепятъ правителството, но ще бѣдатъ възприети отъ всички народни представители въ тая Камара, защото законопроектътъ има за задача не само да засили и закрепи нашата индустрия, но изобщо да закрепи стопанска България.

Днесъ вече, г. г. народни представители, се е минало онова време, когато работничеството виждаше въ капиталиста и индустриалеца свои неприятели. Днесъ вече работникътъ и земледѣлецътъ разбираатъ, че е въ тѣхненъ интересъ засилването на индустрията, разбира се, когато се подкрепватъ и засилватъ индустрии, които употребяватъ сурови материали, произвеждани отъ нашия земледѣлецъ. И аслъ този законопроектъ цели да подкрепи и насърди онѣзи индустрии, които черпятъ своитѣ сурови материали отъ нашата страна. Поради това азъ считамъ, че въ комисията трѣбва да стане една корекция на чл. 14 въ законопроекта, където се предвижда, че се освобождаватъ отъ мито онѣзи сурови материали, които се доставятъ отчасти отъ странство и отчасти отъ нашето народно стопанство.

Министъръ Ц. Бобошевски: Които се произвеждатъ у насъ, но не сѣ достатъчни.

Н. Пѣдаревъ (д. ст.): Азъ смѣтамъ, че може-би комисията ще намѣри за добре да не освободи тѣзи материали отъ мито, за да може да бѣде поощрено произвеждането на голѣмо количество отъ тия материали, ако това е възможно, ако може въ страната да се засили тѣхното производство. Изобщо погледнато, законопроектътъ желае да защити засилването на земледѣлието чрезъ засилването на индустрията. Покровителствването на нови индустрии — шапкарство, парфюмерийство и др. — цели същото. Азъ смѣтамъ, че г. министърътъ, може-би по недоглеждане, е пропусналъ продуктитѣ, които се получаватъ отъ преработването на мѣстъ, на шира, на грозде. Това сѣ продукти, които може би за сега не се произвеждатъ у насъ, но би трѣбвало да се намѣри начинъ, за да се засили тѣхното производство. Това сѣ продукти, които не навсѣкжде се произвеждатъ и не така лесно може да се конкуриратъ

на чуждитѣ пазари. Индустриитѣ, които ще засилатъ нашето лозарство, заслужаватъ вниманието на комисията при преглеждането на групитѣ индустрии, които се предвиждатъ въ чл. 3 отъ законопроекта.

Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че комисията трѣбва да има предъ видъ и една друга индустрия — за преработването на нашитѣ зеленчуци. На мене ми е обръщаль вниманието единъ чужденецъ особено върху производството на доматиенъ сокъ. Това е едно производство, което може много да бѣде засилено у насъ, безъ да се срѣщатъ нѣкои особени спѣнки за него. То ще ладе единъ потикъ на градинарството и ще усилитъ износа.

Министъръ Ц. Бобошевски: Това е къмъ съестнитѣ продукти.

Н. Пѣдаревъ (д. ст.): Ако г. министърътъ смѣта, че и тоя продуктъ се предвижда въ законопроекта, толкова по-добре. Понеже въ настоящия законопроектъ се изброяватъ изчерпателно всички индустрии, азъ смѣтамъ, че г. министърътъ ще направи добре да даде едно пояснение при разглеждането на законопроекта въ комисията.

Азъ не ще разглеждамъ въ подробности всички членове на законопроекта, защото по тѣхъ ще се говори въ комисията и тукъ, когато законопроектътъ ще бѣде разглежданъ на второ четене отъ насъ.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че съ приемането на този законопроектъ ние ще откриемъ възможностъ не само за засилване на нашето индустриално производство, но и за закрепването изобщо на нашето стопанство. Тая голѣма задача, която изложи г. министърътъ на търговията, която е задача и на днешното правителство, подкрепено отъ Демократическия съговоръ, ние никога не трѣбва да я изпусваме отъ предъ видъ.

Г. г. народни представители! Отъ тази трибуна уважавани и компетентни народни представители ще говорятъ по изчерпателно на законопроекта. Нѣкои отъ тѣхъ азъ ги чуехъ отъ тая трибуна да говорятъ по стопанската политика на правителството и да отправятъ упрѣка, защо досега правителството не си е послужило съ съветитѣ на компетентни хора, защо не учреди единъ стопански съветъ, който да дава едно упѣтване на управлението, за да можемъ да излѣземъ отъ тежката стопанска криза.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя В. Димчевъ)

Г. г. народни представители! Азъ всѣкога съмъ считалъ, че създаването на стопански съветъ значи абдикиране на Камарата отъ нейнитѣ задачи и права. Не може да се мисли, че едно правителство, което си е поставило за задача да ръководи страната въ толкова тежки времена въ стопанско отношение, нѣма да иска съветитѣ на онѣзи, които то счита за компетентни по въпроситѣ, които не сѣ достатъчно ясни за него. Въ своитѣ бюра ли ще намѣри тѣзи компетентни хора, или ще ги търси въ стопанския свѣтъ, правителството всѣкога ще има възможностъ да получи освѣтление.

Но, г. г. народни представители, за управлението на една държава не сѣ нуждни само съвети, нужно е отговорността за управлението да бѣде ясно и положително установена. Когато възложимъ на единъ съветъ изработването на стопанската програма, съ тога намаляваме отговорността на правителството — ако не я премахваме съвършено — защото то всѣкога ще може да ви каже: туй е разбирането на компетентнитѣ хора, тѣхна е отговорността за грѣшкитѣ въ нашата стопанска политика. Стопанската политика трѣбва да бѣде политика на правителството и тя трѣбва да бѣде одобрена или осъдена отъ народното представителство.

Г. г. народни представители! Не може да се смѣта, че ние всички сме компетентни по всички стопански въпроси. Единъ нѣщо отъ насъ се иска: да разбираме онова, което ще ни изложатъ, онова, което ще ни кажатъ. Ето защо азъ смѣтамъ, че начинътъ, по който министърътъ възприе да се дебатиратъ този законопроектъ, е полезенъ и достоенъ за Парламента. Излагането съображенията на правителството, на министра, излагането на даннитѣ, които служатъ за основание да се създаде настоящиятъ законопроектъ — всичко това подготвя всѣки единъ народенъ представителъ поотдѣлно да може за себе си да реши: принципътъ на закона добъръ ли е, постановленията въ него накърняватъ ли въ нѣщо неговото разбиране за нуждитѣ на страната.

Ако вървимъ по този пѣтъ, г. г. народни представители, бѣдете увѣрени, че интересътъ на народния представи-

тель към законопроектите, които минават, ще се засили, и неговата отговорност ще бъде вече отговорност на един човек, който съзнателно изпълнява своя длъжност.

А, г. г. народни представители, това е важно въ нашата страна. Нашата страна не страда от това, че нямаме компетентни хора — компетентни хора имаме много — но страда от това, че особено от известно време отговорните лица търсят да отмахнат от себе си отговорността и да я стоварят на разни комисии и на разни компетентни лица. Ние трябва да се стараем да избегнем този крив път на управление на държавата. Ето защо аз съмтам, че онази идея, която от тая трибуна се поднася на народното представителство — че трябва непременно някакъв стопански съвет да се занимава с нашите стопански въпроси и правителството да бъде проводник на неговите идеи — е една погрешна идея, една идея, която ще подрови издъно идеята за парламентарно управление на нашата държава.

Но вие виждате, г. г. народни представители, че ако и да няма стопански съвет, има една строго установена стопанска програма на правителството и тая програма се изразява въ създаването на редица законопроекта. Тия законопроекти, които отначалото на настоящата сесия един след друг се поднасят на вашето одобрение, не са резултат на една безсистемна случайна работа на едно управление, а са резултат на една здраво обмислена политика, на една здраво обмислена програма. И аска, ако искаме, г. г. народни представители, да се постигнат резултати, не бива да си играем с разрешаването на стопанските проблеми. Резултатите от тях мъчно идат, задачите бавно се разрешават. И затова по стопанските въпроси се изисква да няма големо разединение. А имаме възможност да постигнем обединение по тях. И аз съмтам, че г. министърът на търговията въ своите мотиви към законопроекта настоява, или нагазва въ правния път, за да вървим наистина към успех. Всичките стопански министерства са свързани много тесно едно с друго. Всички стопански въпроси са много тесно свързани, за да бъдат всички въ контакте с Министерството на търговията, Министерството на земледелието, Министерството на благоустройството, Министерството на железниците. Въпросът за железничните тарифи ли ще става, въпросът за пътищата ли ще става, въпросът за земледелско производство ли ще става, въпросът за насърчение на кооперациите ли ще става — всичко това е тесно свързано. И Министерският съвет, който има предъ очи общността на стопанската политика на държавата всички ще има възможност да провери, въ какво съотношение са всички постановления на различните закони.

Върно е, че съ законопроекта не се засягат нашите кооперации, макар че на пръв поглед, когато се чете повърхностно законопроекта, човек ще каже, че въ 1909 г. законодателят е бил по-щедър към кооперациите, а сега се прави крачка назад, когато всички искаем да правим крачка напред въ уреждане на кооперациите.

Г. г. народни представители! Не се съмнявайте — аз никога не съм се съмнявал — че идеята на правителството е — и въ това отношение то е силно подкрепено от парламентарната група на Демократическия съговор — кооперациите да бъдат закрепени, да бъдат стабилизирани, да послужат за притягиване на противоположните стопански интереси въ нашата страна. И никога ние няма да допуснем да се прокарат въ един законопроект постановления, които биха съ нщо накарнали онова положение, което е създадено за кооперациите. Но добре е, г. г. народни представители — и аз си позволявам да привлѣка вниманието на комисията по тая въпрос — когато ще се разглежда чл. 5, който засяга кооперациите, да се провери какво влияние ще окаже той, както и другите постановления въ законопроекта, върху развитието на нашата кооперация. Съ законопроекта се насърчава индустриалното производство, без да се прави разлика кой е индустриалецът, защото чл. 1 определя кой индустрия се насърчава, но не казва, че индустриалецът трябва да бъде физическо лице или събирателно дружество, или акционерно дружество, или кооперация. Щом има индустрия, която отговаря на условията, предвидени въ чл. 4, индустриалецът ще получи подкрепа, независимо от това какво е лицето, което се занимава съ тая индустрия.

Така погледнато на законопроекта, г. г. народни представители, аз съмтам, че ние трябва да дадем пълна под-

крепа за неговото прокаране. Ние считаме след всичко онова, което преживя нашата страна след войните, че съ неговото приемане извършваме един необходим акт, за да можем да осигурим нашата стопанска самостоятелност, независимост, доколкото, разбира се, една слаба страна може да се бори на големите световни тържища, при всички ония усилия, които правят големите индустриални страни, за да използват всички пазари, особено пазарите на малките държави. Но ако, г. г. народни представители, поне по стопанските въпроси сме всички внимателни — да не всеваме раздражение, да не насаждаме омраза, озлобление — бъдете уверени, че ние ще бъдем достатъчно силни, за да стабилизираме нашия стопански живот. Трябва веднъж за винаги да разберем — и аз съмтам, че най-напред въ тази Камара ще се е разбрало — че чрез омраза нищо не се твори, а само се руши, и, може-би, при това рушение много добри сили да отиват напразно, на вѣтра, а може-би и нашата страна да понесе големи страдания, големи сътресения. Омразата, най-напред въ тази Камара, никога не може, съмтам аз, да принесе полза комуто и да било. Ето защо, особено по стопанските въпроси, по които ние всички съзнаваме, че трябва да работим дружно за закрепване на общото наше национално дѣло, ще бъдем единдушни. Наистина стопанската политика на правителството върви съ малки крачки, но, г. г. народни представители, бъдете уверени, че особено въ тези деликатни времена, които преживява нашата страна, малките, но здрави крачки са много полезни, отколкото големите скокове, които бихме се решили да правим. Нашата страна, г. г. народни представители, е още слаба. Когато лѣкуваш един болен, най-напред пишаш пулса му, за да видиш какво състояние ще употребиш, за да го лѣкуваш. И един добър хирург — а аз съмтам, че тази Камара ще трябва да бъде добър хирург за нашата страна — никогаш не се решава да направи една голема операция, когато вижда, че пациентът е нежен и слаб. И когато ние много викаме тук за обич към България, нека се пазим да не правим крачки, които може би ще бъдат пакостни, да не би от много силна обич да направим още по-тежко положението на този болен, каквото днес представлява нашата стопанска България. Но, колкото и да е болна, тя не е толкова немошна, за да съмтаме, че у нас трябва да въе песимизъм по отношение на това, което ние наричаме стопанска криза.

Г. г. народни представители! Ние всички говорим и признаваме, че у нас има стопанска криза, но не бива да отиваме дотам, че да убиваме у нас куража и да съмтаме, че нашата страна отива все към по-лошо и по-лошо. Аз прегледах, както и вие всички сте хвърлили поглед върху изложението на Българската земеделска банка, върху статическите сведения на нашата Спестовна каса, и всички сме видели какъ от 3—4 години вече лека-полека спестовността се увеличава. Това е знак, че числото на българските граждани, които спестяват, и особено на дребните спестители, които са десетки хиляди въ Спестовната каса и въ Българската земеделска банка, от ден на ден се увеличава и че у тях се засиля вѣрата въ стабилността на нашата държава и въ сигурността на утрешния ден. А това е една гаранция, че ние съ спокойствие и здравъ смисъл ще можем да помогнем на нашата страна, за да излѣзе тя по-безболезнено от тежкото си положение. (Ръкопляскания отъ съговорителите).

Председателствующъ В. Димчевъ: Има думата народният представител г. Йорданъ Ганчевъ.

И. Ганчевъ (д. ст.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Макаръ и да не съм напълно компетентен по големите стопански и икономически въпроси при наличността на професори по политическа икономия въ нашата срѣда, но понеже съм вкусил отъ облагите — и скъпо съм ги платил — на сега действующия законъ за насърчение мѣстната индустрия, ще ми позволите да кажа своята дума. Казахъ, че скъпо съм платил тия облаги, защото през времето на реформаторския режимъ на Стамболийски, когато беше издигнато въ культ не правото и законътъ, а цененицата, . . .

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): А сега — картечниците!

И. Ганчевъ (д. ст): . . . тогава всичките облаги по закона за насърчение на мѣстната индустрия и другите гаранции за правото на собственост бѣха потъпкани, а пъкъ азъ

имахъ нещастие то да бѣда народенъ представителъ, следователно да се отклони отъ своята работа и да се забъркамъ въ политиката. Затуй казахъ, че скѣпо съмъ платилъ, и, следователно, имамъ днесъ правото да кажа своята дума и да обърна вниманието на почитаемото народно представителство върху нѣколко въпроса, които и г. министърътъ и г. Пждаревъ преминаха така набързо.

Г. г. народни представители! Шестъ седми отъ състава на днешното Народно събрание не съмъ преко заинтересовани въ закона за насърдчение на мѣстната индустрия. Ще кажете: защо шестъ седми? Затова, защото, споредъ статистиката, която всѣки може да провери, 30 души народни представители по занаятъ сѣмъ търговци, 6 души сѣмъ индустриалци и 4 сѣмъ мелничари.

И. Пждаревъ (д. сг): Г. Ганчевъ! Ние тукъ не уреждаме лични въпроси.

И. Ганчевъ (д. сг): Значи, около 40 души сѣмъ прѣко заинтересовани въ закона за насърдчение на мѣстната индустрия.

С. Савовъ (д. сг): Всички еднакво сме заинтересовани.

И. Ганчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Съ това не искамъ да кажа, че останалитѣ г. г. народни представители не се интересуватъ за съдбата на този толкова важенъ и свързанъ съ нашето стопанство законопроектъ, какъвто е внесениятъ за насърдчение на мѣстната индустрия. Още въ 1895 г., както ви каза и г. министърътъ, покойниятъ Иванъ Евстатиевъ Гешовъ, съ едни обширни мотиви къмъ първия законопроектъ за насърдчение мѣстната индустрия е казалъ много ценни мисли. Набързо ще ви процитирамъ нѣкои отъ тѣхъ. Той е казалъ: „Нашата земеделѣска страна е изложена на голѣми опасности, ако имаме неплодородие. Евтини сѣмъ житата, скѣпи сѣмъ предметитѣ отъвнѣ, занаятитѣ пропадатъ отъ външна конкуренция, не бива да работимъ само за чуждитѣ държави, трѣбва да създадемъ наша индустрия“ и т. н.

Между нашитѣ живи деятели отъ оная епоха, отъ времето преди 30 и толкова години, които сѣмъ взели участие въ дебатитѣ по внесения тогава законопроектъ, г. Михаилъ Маджаровъ е защищавалъ законопроекта съ примѣри, като е посочилъ, какво благотворно влияние е оказала построената навремето текстилна фабрика отъ благодетеля Евлоги Георгиевъ, която е повишила цената на вълната отъ 1 л. на 2-20 л., създаде работна маса безработни хора и т. н.

Покойниятъ Габровски, социалистъ, който е взелъ участие въ дебатитѣ, е казалъ, че се създаватъ привилегии за 10% само отъ българскитѣ граждани, а 90% ще страдатъ, защото данъцитѣ щѣли били да се плащатъ, както се плащатъ, казва, отъ голѣмото болшинство. Покойниятъ Габровски между другото е казалъ: „Ние не поддържаме оная теория, споредъ която държавата трѣбва да стои надъ индустрията като стражаръ, да пази реда, както мислятъ нѣкои икономисти — Спенсеръ и други — а мислимъ, че държавата трѣбва и е длъжна да се намѣси действително въ икономическата борба, която кипи между разнитѣ класове на обществото, между бедни и богати, между слаби и силни“.

Г. Сакъзовъ, поради прекращаване на дебатитѣ, не е могълъ да вземе думата.

Ц. Табаковъ (зан): Въ коя година?

И. Ганчевъ (д. сг): Въ 1895 г. — Въ 1897 г. сѣмъниятъ Иванъ Евстатиевъ Гешовъ, министъръ тогава на финанситѣ и управляющъ Министерството на търговията и земледѣлието, внася законопроектъ за допълнение на закона за насърдчение на мѣстната индустрия. Въ мотивитѣ си къмъ законопроекта между другото той споменава: „Практиката на закона показва, че би следвало да се отнесе неговото насърдчително влияние специално и особено върху нѣкои индустрии отъ голѣмъ интересъ за земеделѣската ни страна, а именно, да се засили спиртната индустрия, захарна да се основе, да се основе и кибритена индустрия“. Законътъ тогава е давалъ право на Министерския съветъ до 20 години да дава концесии, въ бюджета да се предвиждатъ и премии за девеклото, премии за износъ на спирта и т. н.

Следъ 8 години, въ 1905 г., както ви каза и г. министърътъ, покойниятъ Геннадиевъ, тогава министъръ на земледѣлието и търговията, внася единъ законопроектъ, по-неже изтекълъ срокътъ на действующия тогава законъ за

насърдчение на мѣстната индустрия, съ заглавие „Законопроектъ за насърдчение на мѣстната индустрия и търговията“. Той казва: „Срокътъ на закона е изтекълъ, 10-тѣ години сѣмъ съвсемъ недостатъчни да се съди за влиянието на този законъ. Ползата отъ него е бесспорна, защото сѣмъ създадени несмѣтнущи преди него индустрии, благоприятни за мѣстното производство“.

Г. Илия Георговъ въ дебатитѣ по този законопроектъ е изказалъ опасенията си, че той ще бѣде въ ущърбъ на занаятитѣ. Изказали сѣмъ по сѣмъция законопроектъ и покойниятъ Слави Славовъ, и г. Димитъръ Яблански, бившъ министъръ, който е нѣмалъ нищо противъ разширението на тѣзи привилегии, защото съ това ще се създаде работа за излишната работна рѣжа и т. н.

Сега действующиятъ законъ за насърдчение на мѣстната индустрия отъ 1909 г., е внесенъ отъ тогавашния министъръ на земледѣлието и търговията, сега министъръ-председателъ, г. Ляпчевъ, съ едни обширни мотиви, които заслужаватъ да бѣдатъ прочетени отъ всички, които се интересуватъ отъ тѣзи въпроси. Между другото въ мотивитѣ е казано, че нѣма да почитавъ на здрави основни нито нашето стопанство, нито икономическата ни политика, ако не бѣдатъ насърдени въ страната ни всички отрасли на производството. Наредъ съ земледѣлието ние трѣбва да насърдимъ и закрепимъ и една национална индустрия, съ националенъ трудъ трѣбва да бѣдатъ задоволявани нуждитѣ на нашето население. Преминаването на нашето царство отъ натуралното стопанство въ паричното предизвиква новъ животъ съ нови културни и икономически потребности. Нашето царство съ слаби капитали желателно е да култивира национална индустрия. Мѣжнотитѣ, казва, сѣмъ много, защото европейскитѣ държави, богати съ наука, техника и капитали, измѣстватъ пазафа на зараждащитѣ се индустрии въ насъ и по цена и по качество.

Въ този законъ, сега действующиятъ, новитѣ въведения, които не сѣмъ съществували въ миналитѣ два закона, сѣмъ, първо, създаването на индустриаленъ съветъ и, второ, поставяне началото на фонда за злополука, старостъ, инвалидностъ, смъртъ и пр. на работницитѣ. По първото четене на законопроекта г. Рашко Маджаровъ между другото е казалъ: (Чете) „Благодарение на обстоятелството, че ние нѣмаме народна индустрия, ние купуваме отъвнѣ това, което животътъ ни кара да имаме, ние осиромашаваме, защото купуваме отъ европейскитѣ търговци, а тѣ не купуватъ отъ насъ таково количество, въ каквото купуваме ние отъ тѣхъ. Ако това се продължава за въ бѣдше, ние, вмѣсто да имаме бедни и богати хора, ще имаме само бедни хора... Ние можемъ да почнемъ да обръщаме суровитѣ материали въ фабрични произведения, такива, каквито купуваме отъ Европа... Преди всичко въ индустриалния съветъ, както е съставенъ, господствува бюрократическия елементъ. Той е съставенъ отъ чиновници и т. н., и иска да бѣде разширенъ съставътъ му.“

Г. г. народни представители! Държавата, въ лицето на своитѣ управници, осигури ли правилното прилагане на закона за насърдчение на мѣстната индустрия; до каква степенъ бѣше осигурено; създаде ли се действително у насъ индустрия? Тази индустрия — както ви каза г. министърътъ — паразитна ли остана, или стана народна индустрия? Какви индустрии имаме закрепнали, какви индустрии ще трѣбва въ бѣдше да поощримъ и т. н.? Готови ли сме ние, приспособени ли сме къмъ днешнитѣ условия, за да можемъ да конкурираме, за да можемъ да се нагодимъ къмъ новитѣ принципи на днешната индустриална политика? Вие знаяте, г. г. народни представители, тия нови принципи: рационализиране на производството — което значи съ минимумъ усилия да може да се получи максимумъ производство; типизиране на производството — което значи отъ еднороднитѣ стоки да произведешъ по-малко типове, по-малко чешити и т. н.

Кой може да твърди, че следъ голѣмата европейска война, която бѣше война за пазари и сурови материали и която изхаби милиарди богатства, натрупани отъ вѣкове, стопаското равновесие въ свѣта се запази таково, каквото бѣше преди нея? Не, г. г. народни представители. Стопанството въ цѣлия свѣтъ бѣше и е и до днесъ разклатено и всички държави, и победители и победени, взематъ мѣрки, за да могатъ да го закрепятъ. Преди малко споменахъ, че нашата малка България, съ зараждаща се и не дотамъ закрепнала индустрия, имѣ нещастие то да преживѣе не само Балканската и голѣмата Европейска война, но и единъ режимъ, режима на г. г. дружбашитѣ, който режимъ отрече, че индустриалнитѣ и търговцитѣ сѣмъ творци на блага и който

ги таксуваше като кожодери, като потосмукачи и т. н. Режимът на г. г. дружбашитѣ забрави общоизвестната истина, че капиталът е безотечественъ и че той търси само сигурност — че само тамъ, дето има сигурност и редъ, може да има напредъкъ. Г. г. дружбашитѣ забравиха и това, че капиталътъ подгоненъ отъ производството, отива въ лихварството — въ това безбожно лихварство, за ограничението на което тѣ нѣмаха куража да взематъ мѣрки, а трѣбваше пакъ Демократическиятъ сговоръ да го ограничи. (Възвращения отъ земледѣлцитѣ)

Но какво създаде дружбашкиятъ режимъ? Съвсемъ никакъсо ще кажа, защото нѣмамъ много време. Кой отъ насъ не помни прословутия чл. 4, кой не помни законитѣ за отчуждаване земи и сгради и то отчуждаване на сгради даже за бѣдещи нужди? Такива скандални случаи имаше тукъ, въ Народното събрание. Азъ като народенъ представителъ тогава отъ тая трибуна запитахъ г. министра на земледѣлието, тогава г. Оббовъ: защо ви сѣ нуждни тѣзи и тѣзи здания въ Хасково или въ Борисовградъ, не помня добре? — „Защото общината иска за бѣдещия бикъ, който ще си купи, да ѝ се отчужди здание“. Въ гр. Ломъ за цеци, които съвсемъ не подхождаха за онова време, сѣщо отчуждаваха сгради и т. н. Това бѣше прогонване не само на капитала, но и прогонване на маса хора, наши добри, почтени търговци, които изнесоха капиталитѣ си и закупиха имоти въ други държави. Следователно, ние дадохме безлихвени заеми на други държави, а сега сами търсимъ заеми. Кой отъ васъ не помни предаванетоъ износа на хранитѣ въ рѣцетѣ на така нареченитѣ синдикати, които нѣмаха нищо общо съ сложната житарска търговия и които компрометираха на външния пазаръ нашитѣ храни, които до преди това бѣха гледани тамъ добре? Всички тѣзи работи не създадоха ли оная паника, която изгони капиталитѣ отъ нашата страна? Безъ да имаме ние държавни кредитни учреждения, които да могатъ ефикасно да подкрепятъ нашата търговия, нашата индустрия и нашето земледѣлие, г. г. управницитѣ тогава изгониха и малкото капитали, които имаше въ нашата страна.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Това бѣше вашиятъ патриотиченъ капиталъ! Той излѣзе отъ нашата страна подъ чуждо знаме!

Й. Ганчевъ (д. сг): Азъ казахъ, че нѣма патриотиченъ капиталъ. Капиталътъ е безотечественъ, той търси сигурностъ.

Н. Стамболиевъ (з. в): Сега казвате, че за капитала нѣма граници. Значи опровергавате това, което казахте преди малко. Не сте последователенъ, противоречите си.

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Питайте селянина какъ е билъ тогава и какъ е сега.

Й. Ганчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Спомнямъ си единъ случай презъ 1922 г. Покойниятъ Стамболийски бѣше заявилъ на една окръжна сбирка въ Хасково: „Виждате ли тия къщи, тия кумини, тия фабрики, тия складове? Тѣ всички сѣ ваши.“

Ц. Стоянчевъ (з. в): Народни.

К. Томовъ (з): Но тогава тютюневитѣ складове бѣха пълни съ тютюнъ, а сега, за съжаление, сѣ празни.

Й. Ганчевъ (д. сг): Азъ не знамъ, ако ние имамхе у насъ единъ лордъ Дерби, за когото преди нѣколко дена вестницитѣ писаха, че продалъ 22 хиляди свои къщи въ Ливерпулъ, за около 1½ милиарда наши лева, какво щѣха да направятъ съ него господата, които управляваха тогава България. Ние, които нѣмаме такива богати хора, а трѣбва те първа да ги създаваме, прогонихме и малкото богати, които имамхе, съ облагането на печалбитѣ имъ съ високи данъци. Това бѣше една отъ причинитѣ да се оттеглятъ капиталитѣ у насъ отъ производството.

Г-да! За да не бѣда голословенъ, специално за насърдението на мѣстната индустрия, ще ви процитирамъ какво е направено презъ времето на миналия режимъ по данъчната реформа, като се има предъ видъ, че по закона за насърдението на мѣстната индустрия, индустриалцитѣ бѣха освободени отъ плащането на данъкъ-занятие. Още при

реформиранието на данъчната система презъ 1920 г., при въвеждането на данъка върху общия доходъ и на данъка върху дружествата, нашата индустрия бѣше обложена извънредно много. Следъ измѣненята, които по-после се направиха въ данъчната система, като данъкътъ върху общия доходъ биде замѣстенъ съ данъкъ-занятие, отъ индустриалцитѣ почнаха да се събиратъ всички врѣхнини, достигащи до 100%.

Второ, презъ финансовата 1922/1923 г., данъкътъ върху общия доходъ, събиранъ отъ индустриалцитѣ, се обрмене съ още 103% врѣхнини и съ още нови 20% за подпомагане на държавнитѣ служители.

Д. Дерлипански (з. в): Въпрѣки тоова, тгава нѣмаше толкова фалити, колкото сега.

Й. Ганчевъ (д. сг): И трето, възползувани отъ правото, което се даде на нашитѣ градски и селски общини да налагатъ свои данъци, нашитѣ общински власти обложиха фабрицитѣ съ неимоверно максимални такси за вода, сметъ, каналъ, общи такси върху произвежданитѣ платове отъ текстилнитѣ фабрики, кантаринина, кринина и пр., а въ селскитѣ общини обложиха въ мелницитѣ всѣки чифтъ французки камъни, всѣки валцъ и т. н.

Н. Стамболиевъ (з. в): Г. Ганчевъ! Истересно е да ни дадете статистически данни за това, колко индустриални заведения работѣха тогава и колко днесъ?

Ю. Ганчевъ (д. сг): Още въ първия законъ за насърдението на мѣстната индустрия е прокарано, че държавнитѣ доставки ще се задоволяватъ отъ мѣстни фабрикати. Не само че това нѣщо не стана, но се правѣха явни улеснения на чужди фирми, като имъ се позволяваше да оферираатъ въ чужди стабилни валути, като се освобождаваха отъ плащане на мита, такси и берин, като имъ се даваше авансъ до 50% и т. н. По тоя начинъ чуждитѣ фирми имаха по-голяма възможностъ да конкурираатъ у насъ, защото ние не се освобождавахме отъ всички тия такси и берини.

Четвърто. Въ 1923 г. законътъ за гербовия налогъ, който се измѣни въ последствие, въ 1924 г., освобождаваше отъ гербовъ налогъ акционернитѣ дружества, които се създаваха за индустриални цели. Съгласно закона отъ 1905 г., камениитѣ вгльища се отпущаха на индустриалцитѣ съ намалени цени. Презъ 1922 г. не само че такива не се отпущаха на намелни цени отъ държавнитѣ мини, но се отпущаха приблизително на двойни цени, отколкото се даваха на населението.

Е добре, г. г. народни представители! Ноторно е, че българскиятъ индустриалецъ не е могълъ да използува облагитѣ, които сѣ били предвидени въ закона за насърдението на мѣстната индустрия.

Нѣкой отъ господата (Сочи земледѣлцитѣ) ме запита, дали сега работятъ повече фабрики или по-малко отъ онова време, когато тѣ управляваха страната. На този въпросъ азъ ще отговоря по-нататъкъ. Но тукъ не мога да не призная, че освенъ войната, която бѣше лишила отъ капитали и отъ инвентаръ нашитѣ индустриални предприятия, това бѣше и режимътъ, за който ви говоря, който нанесе грамадни пакости на нашитѣ индустриалци.

Следъ 9 юний почнаха да се четатъ реферати въ Икономическото дружество по предстоящото измѣнение на закона за насърдението на мѣстната индустрия. Въ тия реферати едни поддържаха, че щомъ има силенъ митнически протекционизъмъ, нѣма нужда отъ други специални облаги. Други поддържаха, че на режима за насърдението мѣстната индустрия съ особени облаги трѣбва да се гледа като на нѣщо временно, докато постепенно се ликвидира, като покровителството съ мита остане главното сръдство. Последната идея е прокарана и въ мотивитѣ на настоящия законопроектъ, която и азъ сподѣлямъ.

Г. г. народни представители! Митата не винаги сѣ представявали сигурна защита на нашата индустрия, защото тѣ зависятъ, както знаете, и отъ външни политически съображения. Днесъ се води борба противъ така наречения следвоененъ свръхпротекционизъмъ. Този въпросъ се разисква и въ Обществото на народитѣ, и въ международнитѣ стопански конференции.

У насъ, въ България, се препоръчваше да се въведе така наречениятъ стопански съветъ. И покойниятъ Кирилъ Поповъ още въ 1925 г., въ списанието „Архивъ за стопанска и социална политика“, бѣше прокаралъ следната

мисъл. Той смѣташе, че е необходимо да се установи единъ общъ планъ за стопанско възстановяване и заздравяване, да се създаде единъ общъ върховенъ центъръ въ държавното управление за интегрална стопанска политика, единъ институтъ за грижа и промишлене въ стопанската областъ.

Клаузата на най-облагодприятствуваната нация, за която ни говори и г. министърътъ на търговията, отъ която ние се ползуваме вследствие разнѣна на ноти съ чуждитѣ държави, пакъ не ни дава достатъчно гаранции. Защо не ни дава достатъчно гаранции? Англия, най-голямниятъ нашъ консомоаторъ преди войната, сега купува отъ насъ стоки годишно за 40.000.000 л., а внася за 850.000.000 л.

Временнитѣ конвенции не позволяватъ правилна външна стопанска политика. А при това ние нѣмаме и редовни търговски договори, защото вие знаете, че по силата на Ньойския договоръ за миръ до м. августъ 1925 г. ние бѣхме лишени отъ правото да сключваме търговски договори. Нашиятъ търговски балансъ показваше и още показва повече вносъ, по-малко износъ. Ние изнасяме много сурови материали на низки цени, и ги получаваме преработени, като плащаме много скѣпо.

За да можемъ да засилимъ нашия износъ, ние ще трѣбва да сключимъ редовни търговски договори и то главно съ странитѣ на централна Европа и Италия, които погълщатъ близо 70% отъ нашия износъ. Съ Гърция имаме временна конвенция. Съ никоя друга държава нѣмаме сключенъ дългосроченъ търговски договоръ.

Консулската ни служба, г. г. народни представители, е занемарена, не отговаря на стопанскитѣ изисквания на днешното време. Примѣръ: въ Египетъ, където правимъ износъ за 30—40 милиона лева, имаме генерално консулство, което ни струва скѣпо и прескѣпо, а въ Германия, въ която изнасяме стоки на стойностъ надъ единъ милиардъ лева, ние имаме само почетни консули германци, а нашъ нито единъ.

Единственото търговско консулство, което ни прави честь, то е консулството въ Марсилия. Азъ имахъ случай миналата година презъ зимата да бѣда въ Марсилия. Видѣхъ тамъ нашия генераленъ консулъ г. д-ръ Коста Списаревски, видѣхъ и обстановката на това консулство. Трѣбва да ви кажа, г. г. народни преставители, че ние сме били винаги на трицигѣ скѣпи — на брашното евтини, и сега продължаваме да бѣдемъ такива. Нашиятъ генераленъ консулъ въ Марсилия е съ единъ писарь, и тире: ралиенъ, преводачъ, гавазинъ, счетоводителъ, касиеръ — все едно и сѣщо лице. Той ми се оплака. Като дойдохъ тукъ, казахъ на нѣкои отъ нашитѣ за положението, въ което се намира това консулство.

Г. г. народни представители! Интересно е да прочетете ценнитѣ рапорти, които г. Списаревски изпраща отъ Марсилия, за движението на свѣтовната търговия, и не само това, но и специално за мѣрките, които взематъ другитѣ държави — въ това число и Франция, въ която е това наше консулство — за охрана интереситѣ на своитѣ производители.

Развитието на индустрията създаде у насъ и социални последици. Започна се концентрация на сръдствата за производството, засили се класата на капиталиститѣ и класата на работницитѣ. Държавата, която не можеше и не биваше да остане равнодушна къмъ отношенията между капитала и труда, създаде едно трудово законодателство, което продължава да развива и до днесъ. Нашата страна въ това отношение, следъ въвеждането на социалнитѣ застраховки, заема едно отъ първитѣ мѣста въ свѣта. За да не бѣда голословенъ, ще ви цитирамъ нѣколко реда отъ списанието „Архивъ за стопанска и социална политика“. Презъ 1925 г. капиталътъ на фонда „Обществени осигуровки“ е билъ кръгло 42.000.000 л.; приходътъ на фонда е билъ 95.000.000 л. кръгло, а разходътъ 35.000.000 л. кръгло. (Чете) „Участници въ фонда сѣ всички работници, безразлично къмъ кое производство и професия спадатъ, които сѣ задължително осигурени срещу злополука, болестъ и старостъ.“

„Въ финансово отношение фондътъ е надминалъ извънредно много очакваното.“

Кой може да откаже, че съ повишението на грамотността и културата не е повишено и качеството на работата въ областта на земледѣлието, въ областта на индустрията и търговията? Демократическиятъ сговоръ взе мѣрки да разшири професионалното образование което, както доколкото това е възможно съ сръдствата, които има. Резултатитѣ сѣ налице. Тѣ сѣ въ подобрене дърводѣлството, общарството, шивачеството. Отъ мелничарското

училище излизатѣ добри специалисти мелничари, които заглазватъ отъ изхабяване маса машини.

Въ мотивитѣ на сега внесеня законопроектъ се признава, какво всички стари могъщи държави взематъ мѣрки за охрана на своитѣ индустрии и за въвеждане на новитѣ методи на работа. Азъ бихъ могълъ да ви цитирамъ, какво казва известниятъ Фордъ, който съ своя методъ въ работата удивлява цѣлъ свѣтъ. Той, между другото, казва, че изворъ на капиталъ е фабриката и работницата, а не банката. Споредъ Форда, хората работятъ малко, непронизводително, разточително. Ако въ земледѣлието се приложатъ техническитѣ усъвършенствования, за земледѣлца ще има работа само 24 дена отъ годината. Останалото време той ще трѣбва да употребява за друга, полезна работа. Фордъ е за опростеното, за здравето и доброкачествено, евтино стопанство. Значи, прилага се принципа за рационализирането на труда: съ малко трудъ, съ повече разумъ — повече и по-доброкачествено производство.

Г. г. народни представители! Известна ви е брошурата на Франческо Нити, известниятъ италиански държавникъ, който между другото за обезценяване на европейскитѣ монети казва: „Победени и победители изгубиха по една трета отъ богатството си презъ време на войната. Производството изисква преди всичко сигурностъ, но Европа боледува отъ непостоянство и колебливостъ.“

Кой отъ васъ не помни и манифеста на банкеритѣ отъ октомври 1926 г., който манифестъ носи подписитѣ на най-голямнитѣ финансови институти, като Banque de France, Banque de Paris es des Pays-Bas, както и на други банки отъ Ню-Йоркъ, Берлинъ, Виена, Лондонъ, Римъ и пр.? Въ този манифестъ, между другото, се казва, че въ Европа нѣма да настѣпи отидиъ, докато за политичитѣ отъ всички страни, стари и нови, не стане ясно, че търговията не е война, а процесъ на разнѣна, и че презъ време на миръ нашитѣ сѣседни сѣ и наши клиенти и тѣхното благосъстояние е предварително условие за собственото ни благоденствие.

Г. министърътъ на търговията ви каза, какви мѣрки взематъ останалитѣ държави, както далечнитѣ, така и тѣзи, които сѣ близо около насъ, за да не се спирамъ върху тѣхъ.

Когато говорихъ за нашето генерално консулство въ Марсилия, пропуснахъ да ви кажа нѣколко думи за единъ рапортъ на г. Списаревски. По време на разискванията върху закона за митническата тарифа въ французкия парламентъ, министърътъ на търговията е застъпвалъ интереситѣ на фиска, председателътъ на финансовата комисия, г. Малви, е защищавалъ интереситѣ на консомоаторитѣ, а група депутати отъ болшинството сѣ защищавали интереситѣ на земледѣлското население, защото, казватъ, „индустрията е използвала сръдния коефициентъ 2:6, а земледѣлието е използвало само 1:6“.

Както ви каза и г. министърътъ на търговията, може ли нѣкой да откаже, че ние днесъ нѣмаме индустрия и индустриални заведения, които биха правили честь и на по-големи държави? Кой отъ васъ не е чувалъ за „Гранитидъ“, или за голѣмитѣ фабрики въ Сливенъ и въ Габрово, за пивоварнитѣ фабрики, за захарнитѣ фабрики, за голѣмитѣ мелници въ Бургазъ и Ямболъ, които индустрии постоянно раждатъ около себе си други индустрии? Че нашитѣ индустриалци правятъ всичко възможно, за да могатъ да популяризируютъ мѣстното производство, това личи, както ви каза и г. министърътъ, отъ първия българи мо-стренъ панаиръ, който се състоя въ Горна-Орѣховица, където нашитѣ хора, като видѣха това, което бѣше изложено, не вѣрваха, че то е действително наше, българско производство. Министерството на търговията съ поощряването на тѣзи панаири, съ даването подкрепа за участие на нашето производство и въ чужди панаири, както въ Солунския и други, върши действително една народополезна работа и ще трѣбва да продължава въ това направление.

Правиха ли нашитѣ индустриалци опитъ, за да си самопомогнатъ въ тази тежка криза? Да, г. г. народни представители. Срещу инвентара на цѣлата индустрия, покровителствуванa и непокровителствуванa, който се изчислява на близо 12 милиарда лева, нашиятъ индустриаленъ съюзъ искаше да сключи единъ заемъ въ чужбина отъ около 3 милиарда лева. Не знамъ по какви причини този заемъ не стана. Сѣщо направи се опитъ за образуването на една индустриална кооперативна банка, но и този опитъ сѣщо не успѣ. Отъ обясненията, които вчера ни даде г. министъръ-председателътъ по договора за ипотечарната банка, азъ разбрахъ, че по подобие на Италия, където въ 1923 г.

бъ създаден един институт за привличане на чужди капитали, и у насъ кредитътъ за индустриалцитѣ ще бѣде уреденъ по нѣкой начинъ, ще се намѣрятъ срѣдства, за да може да се помогне и на индустриалцитѣ. Въ Италия при по-друго положение е съставенъ този институтъ за привличане чужди капитали, начело съ известния икономистъ проф. Лория.

Но, г. г. народни представители, можемъ ли да откажемъ жертвитѣ, които нашата индустрия и нашитѣ търговци понасятъ въ тази голѣма и тежка криза, когато индустриалецътъ не може да получи заемъ на такава лихва, на каквато трѣбва да получи, за да може да подкрепи своето индустриално предприятие? Нима не знаемъ, че за близо единъ милиардъ лева стояха неизплатени платежни заповѣди на българскитѣ индустриалци и търговци? Това не бѣше ли отъ страна на държавата единъ принудителенъ безлихвенъ заемъ отъ индустриалцитѣ и търговцитѣ? Въ всѣки случай азъ не вѣрвамъ и не допускамъ българскитѣ индустриалеци да не съзнава, че държавата е въ нужда и че тя трѣбва да бѣде подкрепена.

При разискванията по отговора на тронното слово г. Машиновъ иска да се засили нашето национално производство, да го рационализираме, да намѣримъ пазари и пр. Всичкитѣ тѣзи пожелания, исказани и отъ други господа при разискванията по отговора на тронното слово и по други законопроекти, сѣ повече отъ похвални, но да видимъ срѣдствата, съ които бихме могли действително да дойдемъ до това положение.

Г. г. народни представители! Ще ми позволите нѣколко минути да ви занимая съ най-старата индустрия у насъ, мелничарската индустрия, първото заведение на която е основано въ 1830 г. Даннитѣ, които имамъ, сѣ за 1926 г. Ние имаме 35 експортни мелници, които, при 270 работни дни, смилатъ 350 милиона килограма пшеница. Отъ това производство 120 милиона килограма е луксозно брашно за износъ, а останалото е за вътрешния пазаръ. Имаме около 570 срѣдни мелници за вътрешна търговска работа, които произвеждатъ около 160 милиона килограма брашно за вътрешна консомация. Но имаме и други малки, дребни мелници, включително и караджейкитѣ и небетчийскитѣ, около 4 хиляди, които срѣдно за 7 работни месеца смилатъ 2 милиарда килограма брашно и ярма за вътрешна консомация. Като оставимъ настрана луксозното брашно, имаме общо производство за вътрешния пазаръ 2 милиарда и 400 милиона килограма. Нуждитѣ за вътрешната консомация възлизатъ на единъ и половина милиарда килограма брашно и 500 милиона килограма ярма. Значи имаме единъ излишъкъ отъ 400 милиона килограма. Експортнитѣ мелници не могатъ съ успѣхъ да излизатъ на външния пазаръ — Турция, Гърция — поради високи мита и т. н.

С. Савовъ (д. сг): Поради примѣса, който турятъ.

И. Ганчевъ (д. сг): Американцитѣ, понеже иматъ по-усвършенствуванa техника, конкуриратъ. Обаче въ Америка даватъ премия на своитѣ мелници.

Следователно, мелницитѣ сѣ принудени, за да се усвършенствуватъ технически, да промѣнятъ своитѣ диаграми, за да могатъ да се приспособятъ къмъ външния пазаръ. Изгубихме всички близки и далечни пазари, за които ни липсватъ и прави рейси. Нашето зърно е съ повече глутенъ, така че то има преимущество предъ другитѣ зърна.

С. Савовъ (д. сг): А защо го върнаха миналата година отъ Гърция?

И. Ганчевъ (д. сг): Не можемъ да вземемъ тия пазари, поради конкуренцията на американскитѣ брашна.

С. Савовъ (д. сг): Не е затова, а защото е фалшифицирано нашето брашно.

И. Ганчевъ (д. сг): Ще дойда и тамъ. — Положението на срѣднитѣ търговски мелници, които сѣ на брой около 570, е повече отъ катастрофално. Тѣ не сѣ завършили техническото си преустройство, производството имъ е по-скъпо, всички работятъ за вътрешния пазаръ и се задушаватъ едни други. Въ мелничарската индустрия общо се преработватъ сурови произведения на нашето земледѣлско стопанство за повече отъ 10 милиарда лева, г. г. народни представители.

Споредъ „Стопански архивъ“ на Министерството на търговията, промишлеността и труда, презъ 1926 г. сме из-

несли за Гърция 31 милиона кгр. брашно. При такъвъ капацитетъ на производство на тия 35 експортни и 500 и нѣколко други мелници, модернизирани, годни да могатъ да отдѣлятъ по-добритѣ качества за износъ, вие виждате, че нашата мелничарска индустрия, която до преди войната имаше пазаритѣ на Цариградъ, Египетъ, Александрия, Гърция и Унгария, днесъ не може да изнася освенъ 30 милиона килограма луксозно брашно, както е случаятъ миналата година.

Азъ не мога да разбера мотивитѣ на г. министра на търговията за изключването на мелничарската индустрия съ забележката къмъ чл. 7, . . .

Министъръ Ц. Бобошевски: Азъ ще Ви отговоря после.

И. Ганчевъ (д. сг): . . . която гласи: (Чете) „Фабрицитѣ за брашно, спиртъ и бира, както и тия за тъкане на вълнени платове и плетачество, не се ползватъ отъ облагитѣ, предвидени въ буква в“. А буква в казва: (Чете) „облекчението отъ данъчни тежести“.

Министъръ Ц. Бобошевски: Защото по стария законъ, съгласно забележката тѣ се ползватъ само отъ обикновенитѣ облаги. Първоначално се искаше и тѣ да се ползватъ отъ тѣзи облаги, но, за да има последователностъ, ние оставихме старото положение — да нѣматъ повече облаги отъ тия, които имаха по стария законъ. Въ комисията ще обсъдимъ това.

И. Ганчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ не съмъ съгласенъ съ г. министра на търговията, защото цѣлата индустрия, въ това число и мелничарската индустрия, не само не е закрепнала така здраво, както нѣкои мислятъ, не само не се е приспособила къмъ новитѣ изисквания, не само не е усвършенствувана поради липса на капитали и т. н., но тя боледува и ще боледува дотогава, докогато ние намѣримъ евтинъ кредитъ, докогато ние намѣримъ пазари. Докогато почнемъ да изнасяме голѣма частъ отъ това производство и т. н. Дотогава азъ смѣтамъ, че не трѣбва да правимъ никаква разлика между тия индустрии, които сѣ упоменати въ забележката къмъ чл. 7, и другитѣ индустрии. Това сѣщото, г. г. народни представители, се поддържа и отъ търговско-индустриалцитѣ камаши. И тѣ въ своето писмо до г. министъра настояватъ да бѣде изхвърлена тази забележка съ едни мотиви, по които би могло да се говори извънредно много. Тѣ казватъ: „Тия индустрии сѣ национални и преработватъ предимно мѣстни материали. Тѣхното положение е затруднено много и, плюсъ това, проектътъ не ги освобождава отъ данъчнитѣ плащания, макаръ че постепенно ще преминемъ къмъ плащането на данъци за всичкитѣ видове индустрии“.

С. Савовъ (д. сг): Напротивъ, мелницитѣ трѣбва да плащатъ данъци, защото теветери за речесия нѣматъ: докле, изсипе си житото, плати си млевното право. Ако освободимъ тѣхъ отъ данъци, отъ къде ще вземемъ тогава?

И. Ганчевъ (д. сг): То е много лесно така да се приказва.

С. Савовъ (д. сг): Много лесно, зеръ!

И. Ганчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Че ние нѣмаме още закрепнала индустрия, че трѣбва още много да се работи, за да имаме закрепнала индустрия, занаяти и т. н., показва и фактътъ, че вчера г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда ни внесе едно предложение за приемане на държавна служба унгарскитѣ подданици Боддоги Ференчъ и нѣкой си Кенчешъ Лайошъ, като учители въ промишленото училище въ Дупница и въ коларското училище въ Враца. Значи, на насъ ни липсватъ, покрай многото други работи, още и вещи хора. Ние нѣмаме хора, които да могатъ да работятъ съ успѣхъ въ нашата индустрия и за да подготвимъ за това хора, тѣ трѣбва да минатъ презъ тия училища.

Г. министъръ-председателътъ пъкъ съ друго едно предложение иска запрещение на износа на меласата, за да може да остане като първиченъ материалъ за спиртнитѣ ни фабрики. Има ли нѣщо по-похвално пъкъ и отъ законопроекта, съ който г. министърътъ на земледѣлството иска да се даватъ на земледѣлцитѣ съ 30% по-евтино отъ коштуемата цена закупенитѣ съ срѣдства на фонда „Културни мѣроприятия“ машини, въобще земледѣлски инвентарни, за да може по този начинъ да се поощри земледѣлието? Наредъ съ това, обаче, азъ смѣтамъ, че ние ще

трѣбва да направимъ всичко зависящо отъ насъ, за да можемъ да подкрепимъ нашитѣ индустрии.

Г. г. народни представители! Има недостатъци и въ нашитѣ индустрии. Има, напр., прикриване произхода на българскитѣ индустриални производства, вследствие на нелегалната конкуренция.

Министъръ Ц. Бобошевски: Затова създаване стоковата борса.

И. Ганчевъ (д.сг): Въ сапунената, парфюмерийната и захарната индустрии на много мѣста и много пѣти се прикрива произходътъ на нашето производство.

К. Маноловъ (зан): Прикрива се често пѣти затова, защото ценитѣ на нашитѣ фабрики далечъ не сѣ по-низки отъ тѣзи на европейскитѣ. Поради това, когато се събди цената на единия и на другия фабрикатъ и се види, че нѣма никаква разлика, купувачътъ, като има убеждението, че европейското е по-доброкачествено, купува него. Това е причината — че нашата индустрия още не дава продукти съ такава цена, че да конкуриратъ европейскитѣ, въпрѣки че митническата тарифа е много висока.

И. Ганчевъ (д.сг): Но азъ съмъ убеденъ, че въ внесения законопроектъ ще се предвидятъ санкции за всички индустриалци, които прикриватъ произхода на своето производство.

Г. г. народни представители! Кой може да откаже патриотизма, който българскитѣ индустриалци проявиха миналата година, когато се гласуваше законътъ за измѣнение митническата тарифа? Габровскитѣ индустриалци съ телеграма заявиха, че, въпрѣки увеличение вноснитѣ мита на суровитѣ материали, тѣ нѣма да увеличатъ ценитѣ на фабрикуванитѣ платове, а сливенскитѣ добавиха, че не само нѣма да ги увеличатъ, но и въ скоро време ще ги намалятъ. Следователно, не можемъ да кажемъ, че нашата индустрия, както и въ началото казахъ, е индустрия паразитна.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че ние, като законодатели, не можемъ да искаме нищо повече отъ индустриалцитѣ, като мандатори на стопанска България, освенъ, както ви каза и г. министърътъ на търговията, да употребяватъ печалбитѣ си за усъвършенствуване на техниката и за организацията на производството. Трѣбва да не се забравя, че печалбитѣ на индустриалцитѣ не сѣ само тѣхни печалби, а сѣ печалби и на стопанска България. Като засилимъ производството и количествено и качествено, ние ще излѣземъ отъ това положение, въ което се намираме днесъ.

Г. г. народни представители! Поради напредналото време азъ завършвамъ и смѣтамъ, че е прѣстѣпно безумие, при очевидността на злото, да се партизанствува отъ когото и да било, както е било въ миналото, съ стопанскитѣ интереси на народа и съ съдбинитѣ на държавата. Икономическата мощъ ще осигури политическата и икономическа независимостъ на народа ни. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: има думата г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който е сложенъ на нашето обсъждане, претендира да създаде единъ новъ режимъ, единъ по-другъ режимъ отъ оня, който е съществувалъ досега по отношение на нашето фабрично производство. Въ мотивитѣ къмъ законопроекта се чете тая мисълъ, изрично се подчертава, че авторътъ на законопроекта цели да създаде единъ преходенъ режимъ за нашата родна индустрия, единъ режимъ различенъ отъ оня, който е съществувалъ досега, въ смисълъ: по-малки облекчения, по-малки благоприятствени мѣрки да се създаватъ и съществуватъ за нашата индустрия. Цели се съ законопроекта да се създаде единъ възпитателенъ, така да го нарека, режимъ за нашата индустрия, презъ време на който индустрията ще може да свикне на все по-малки облекчения, на все по-малки благоприятствени мѣрки, за да може следъ единъ новъ периодъ отъ време, 15 години, индустрията да прекарава животъ самостоятеленъ, когато вече ще може да разчита единствено и изключително на своитѣ сръдства и източници, безъ да очаква непременно и безусловно отъ държавата ония облекчения, които по-рано въ по-голямъ размѣръ, а днесъ, по претенцията на законопроекта, въ по-малкъ размѣръ, получава отъ държавата.

Това сѣ подчертанитѣ намѣрения въ мотивитѣ къмъ законопроекта. Но когато прочетемъ самия текстъ на законопроекта, когато направимъ известенъ анализъ на неговото съдържание, ще дойдемъ до противни заключения на ония, които се излагатъ въ мотивитѣ. Днесъ г. министърътъ бѣше достатъчно искренъ да подчертае въ своето изложение, че новиятъ законопроектъ не се различава особено отъ сега съществуващия. Въ това отношение той отиде, до известна степенъ въ разрѣзъ съ намѣренията и целитѣ, които сѣ подчертани въ мотивитѣ на законопроекта. Г. министърътъ не можеше да не признае, че все пакъ съ новия законопроектъ се цели да се продължи режимътъ на благоприятствованията, на голѣмитѣ облекчения на нашето фабрично производство. Законопроектътъ цели да се благоприятствуватъ повече голѣмитѣ индустрии, отколкото другитѣ отрасли на нашето стопанство — земледѣлието и занаятитѣ — за да може и тѣ да бждатъ сътрудници въ изграждането на нашата национална икономическа независимостъ. Ние считаме, обаче, че това разбиране на г. министра не отговаря на нашитѣ мѣстни стопански условия. Ние считаме, че нашата родна индустрия, съ каквито и благоприятствени условия да я ограждаме, не би могла и не ще може да израстне до оныя рѣстъ, до оныя размѣри, каквито авторътъ на новия законопроектъ за насърчение на мѣстната индустрия желае. Нашитѣ природни условия, нашата земледѣлска страна съ своитѣ земледѣлски традиции, така да се изразя, нашето дребно промишлено производство — занаятчийското — нашата малка икономическа единица — занаятчийската работилница, липсата на кредитъ, както подчерта самъ г. министърътъ, нашата стопанска закъснѣлость въ общностъ при наличността на стари индустриални страни, които, въпрѣки всички ограничения, ще могатъ да конкуриратъ нашата мѣстна индустрия — всичко това ще възпрепятствува закрепването и силното развитие на нашата родна индустрия. Следователно, като имаме предъ видъ всичко това, ние би трѣбвало да бждемъ достатъчно умѣрени и разсѣдливи въ оныя мѣроприятия, които се създаватъ за ограждане на нашата индустрия, за да ѝ позволимъ да се разрастне, да се закрепя, да се разцѣвти.

Ние считаме, прочее, че трѣбва да се създаде единъ новъ законопроектъ за насърчение на родната индустрия въ този именно смисълъ, да се поощрятъ и благоприятствуватъ оныя индустрии, които използватъ суровитѣ продукти на нашето национално производство — на земледѣлското производство. Само оныя индустрии у насъ, които цѣпятъ своитѣ продукти отъ нашата страна, отъ земледѣлското производство, отъ скотовѣдството, могатъ и трѣбва да бждатъ подкрепени и насърчени, защото само тѣ, обективно погледнато, отъ стопанска гледна точка, трѣбва да бждатъ поощрявани и подкрепяни въ течение на известенъ периодъ отъ време. На всички останали индустрии, които преработватъ материали, които се внасятъ отвънъ, било въ сурово състояние, било като полуфабрикати, каквито и насърдения да имъ оказваме, каквито и поощрения да имъ даваме, не ще могатъ да издбожатъ конкуренцията на чуждата индустрия и, следователно, всички жертви, които държавата ще прави, всички щети, които ще се понасятъ отъ хазната, не могатъ да бждатъ оправдани съ нищо.

Отъ друга страна, ние считаме, че на нашата родна индустрия трѣбва да се даде подкрепа — обективно оправдана, както подчертахъ — още и затова, защото трѣбва да се признае, че въ нашата страна съществува единъ излишекъ отъ работно население, отъ работни рѣце, които не могатъ да бждатъ употребени нито изгѣло въ земледѣлието, нито изгѣло въ занаятчийското производство. Споредъ цифровитѣ данни, прочетени днесъ отъ г. министра, около 25 хиляди работни рѣце сѣ вложени въ индустриалното, въ фабричното производство.

Така схванати полята и залачата на индустрията — да използва суровитѣ продукти на нашето национално производство, земледѣлско и скотовѣдско, и да даде прехрана и поминѣкъ на единъ все повече увеличаващъ се контингентъ работни рѣце, които не могатъ да намѣятъ мѣсто за пласиране въ земледѣлието и занаятчийското производство — ние не можемъ да отречемъ и не отричаме, че е нужно да се продължи известно време, въ определена и ограничена мѣрка, режимътъ на благоприятствование и облекчение родната ни индустрия. Но тая мѣрка законопроектътъ не съблюдава, а отива въ по-голямъ мѣщабъ да насѣлчава и поощрява индустрията.

Министъръ Ц. Бобошевски: Кажете кои сѣ тия нови поощрявания. Азъ ви казахъ, че нѣма вече да се даватъ безплатни мѣста на индустриалнитѣ предприятия, че по-

пено ще се увеличават данъците имъ, че по желѣзниците намаляваме отъ 35% на 25% благоприятствувана тарифа. Ето ви три случая, дето намаляваме облагите.

Н. Андреевъ (р): Общо взето, новият законпроектъ, върху обясненията, които даде г. министърътъ и по-рано, и сега, не създава особени различия въ облекчения, които съществуваша по действащия законъ. Новият законпроектъ чисто и просто премахва районните облекчения, които съществуваша по-рано. Дори по отношение на захарната индустрия, която, каквото и да говоримъ, все пакъ се представлява отъ чуждия капиталъ, която се използва само отъ чужденци, дори и за тая, псевдонационална индустрия, новият законпроектъ не създава данъчни тежести, а я облекчава и освобождава отъ заплащане на държавните данъци, и въ най-ограниченъ процентъ. Защо тогава г. министърътъ преди малко искаше да каже, че той въобще не мѣри продължаването на она благоприятственъ режимъ, който е съществувалъ досега?

Министъръ Ц. Бобошевски: Отъ захарната индустрия азъ вече не правя концесийна индустрия, а правя една обикновена индустрия. Тя е махната вече отъ категорията на индустриалните концесии. Нѣма вече монополъ. Това е едно отегчаване.

Н. Андреевъ (р): Монополътъ фактически ще съществува пакъ. — Когато правимъ своите бележки върху настоящия законпроектъ, ние ще трѣбва да направимъ една крачка вънъ отъ неговите граници, вънъ отъ неговите предѣли и да подчертаемъ, какво покровителствената митническа тарифа е твърде много засилена въ нашата страна. А съ това ние създаваме едно увеличаване, едно засилване на скѣпотията за нашия народъ. Време е, ако не съ този законпроектъ, съ единъ другъ, да се занимаемъ съ нашите покровителствени мита, да направимъ една ревизия на вносните мита, защото по такъвъ начинъ ние, като покровителствуваме прѣкомѣрно много и неоправдано известни индустриални фабрики, произвеждани въ страната, засилваме и увеличаваме въ много голѣмъ размѣръ тѣхната цена и по такъвъ начинъ ги правимъ съвършено недостъпни за платежната способностъ, за консомативната способностъ на нашия народъ, на нашите народни маси. Днесъ имаме тѣква увеличени вносни мита, които надминаватъ повече отъ половината стойността на полуфабрикатите, които се внасятъ. Съ това ние не идемъ да цѣримъ скѣпотията, да я намаляваме и ограничаваме, а я увеличаваме, най-малкото — закреплюваме я за нашия народъ и за нашата страна.

Каза се, че протекционизмътъ продължавалъ да съществува въ всички страни. Но все пакъ срещу него днесъ се надигатъ гласове и отъ такива голѣми международни институти, какъвто е Обществото на народите, въ неговата последна стопанска конференция, така наречената митническа конференция. Ние трѣбва, ако не съ настоящия законпроектъ, то въ едно близко време да пристъпимъ къмъ една ревизия на вносните мита, за да можемъ да се подготвимъ, между другото, и за ония новости, за ония намаления на митата или тѣхното евентуално премахване, които ще наложи Обществото на народите. Съ това ние нѣма да убиемъ или да злопоставимъ нашата индустрия, а ще намалимъ скѣпотията въ нашата страна. Вносните мита, които имаме ние, прѣчатъ и за единъ нормаленъ пласментъ на фабрикатите на нашата индустрия между нашето население, поради скѣпотията на тѣзи фабрики.

Съществува, обаче, друга една празнота въ законпроекта, върху която азъ искамъ да се спра. Съ чл. 5 отъ законпроекта се дава възможностъ на производителните кооперации да доставятъ материали и сурогати, ползувайки се отъ благоприятствения митнически режимъ, отъ който ние се ползуватъ и отдѣлните индустриални предприятия. Обаче, не се държи смѣтка за това, че производителните кооперации въ нашата страна сѣ незначително число въ сравнение съ кооперациите за доставка, потребителните кооперации и кредитните кооперации. Би следвало и би могло да се предвиди въ настоящия законпроектъ — безъ да се чака едно изменение на закона за подпомагане на занаятите — што не само производителните кооперации, но и отдѣлните занаятчийски работилници да могатъ да се ползуватъ отъ благоприятствения митнически режимъ, който се създава съ настоящия законпроектъ за фабричното производство. По такъвъ начинъ ние ще отговоримъ на голѣмите нужди, на голѣмите потреби на една грамадна частъ отъ българското производително население — занаятчийското съсловие. Занаятчийското съсловие, което представлява 60%

отъ населението въ градовете — презъ 1910 г. на брой кръгло около 70.000 души, а въ настояще време около 80.000 души — е едно съсловие, което, следъ земеделското, носи грамадните тежести на държавата, представлява единъ отъ финансовите стълбове и заслужава онзи интересъ и онава благоволение отъ страна на законодателя, какъто интересъ и каквото благоволение вече за единъ новъ периодъ отъ 15 година авторътъ на настоящия законпроектъ има по отношение на нашата национална индустрия.

Министъръ Ц. Бобошевски: Какво искате да кажете? Не разбрахъ Вашата мисль.

Н. Андреевъ (р): Мисльта ми е да се даде възможностъ да се ползуватъ отъ тия облаги не само ония занаятчийски работилници, които съществуватъ подъ формата на производителни кооперации, но и онѣзи, които представляватъ отдѣлно, единично стопанство.

Министъръ Ц. Бобошевски: А знаете ли какви злоупотрѣбения правятъ тѣ? Въ Стара-Загора и въ Ямболъ бѣха констатирани такива голѣми злоупотрѣбения, че трѣбваше да се прояви едно голѣмо великодушие; иначе трѣбваше да имъ продадемъ и калъта подъ ноктите. Такива голѣми злоупотрѣбения сѣ вършени! Ами да ви кажа ли нѣколко такива кооперации тукъ въ София какви работи вършатъ, защото нѣма контролъ. И г. Табаковъ ще ви каже, че тия кооперации правятъ злоупотрѣбения: внасятъ материали безъ мито и следъ това ги продаватъ. Сетне, като се констатира това, съ голѣмите глоби ги унищожаваме съвършено. Тукъ, въ София, за една кооперация „Българка“, трѣбваше да издадемъ постановление за глобяване съ нѣколко милиона лева. Събрали се нѣколко души, задъ тѣхъ стои нѣкой, за когото тѣ представляватъ hommes de paille, внесли материали безъ мито, не можешъ да контролирашъ навѣкъде и въ края на краищата кой страда?

Д. Гичевъ (з. в): Тя трѣбва да е била народняшка кооперация.

Министъръ Ц. Бобошевски: Недейте говори тия глупости. Не е била народняшка кооперация. Не Ви ли е срамъ? Серioзно се отнасяйте къмъ въпросите.

Д. Гичевъ (з. в): Не е била кооперация.

Н. Андреевъ (р): Отдѣлните злоупотрѣбения на отдѣлни занаятчи или на отдѣлни производителни занаятчийски кооперации съвсемъ не могатъ и не трѣбва да се взематъ за оправдание на тезата, която законпроектътъ поддържа.

Министъръ Ц. Бобошевски: Даже имаше мнение да се поставятъ известни ценове, а не да се събератъ 7 души, да внесатъ по 200 л. дѣловъ капиталъ въ една кооперация и при тая нищожна гаранция да внасятъ безъ мито за милиони лева материали и да злоупотрѣбаватъ съ тѣхъ. Той е единъ голѣмъ въпросъ. Въ Пловдивъ имаше случай съ друга една кооперация. Тя е въ ръцете на прокурора. Въ Стара-Загора, въ Ямболъ — също. Трѣбваше да гледаме много на широко, за да не прилагаме закона въ пълната му строгостъ.

Н. Андреевъ (р): Когато стане дума да се внесе известенъ проектъ за изменение на закона за поощряване на нашите занаяти, азъ ще искамъ да изтъкна още една реформа, която е необходимо да се прокара, а именно да се даде възможностъ да се ползуватъ отъ благоприятствения режимъ, да внасятъ безъ мито материали за производството си и отдѣлни занаятчийски работилници, а не само съединени въ форма на производителна кооперация; да се разшири този благоприятственъ режимъ по отношение на всички видове жизнеспособни занаяти, които съществуватъ и могатъ да се развиватъ и напредватъ въ нашата страна. Оня брой на отдѣлните индустриални производства, споменати въ законпроекта, съвсемъ не е достатъченъ и не може да обгърне дори най-значителната, най-жизнеспособната частъ отъ нашите занаяти. Считаю, прочее, че е необходимо да се даде възможностъ на отдѣлната занаятчийска работилница да се ползува отъ облекченията, които законпроектътъ дава на индустриалните, и тоя благоприятственъ режимъ да се разшири по отношение на всички занаяти, които вирѣятъ въ нашата страна и които иматъ изгледи и условия да просперираатъ.

Тази щепълнота по отношение на занаятчийското състояние, тази нужда на занаятчийското състояние, то да бъде подкрепено, за да може да се развива и замогва материално, както и да модернизира своето производство, може и трябва да бъде задоволена, ако не чрез настоящия законопроект, което нѣщо е по-трудно и по-неудобно, то по-срѣдствомъ единъ новъ законопроектъ за изменение закона за подпомагане на нашитѣ занаяти.

П. Петковъ (зан): Може и чрезъ този законопроектъ.

Н. Андреевъ (р): Въпросътъ е за система и за правилностъ въ законодателството.

Министъръ Ц. Бобошевски: Азъ ще възразя после. Фабрично производство е едно, а занаятчийско — друго.

Н. Андреевъ (р): Въ настоящия законопроектъ е налице и друга една липса. Ние знаемъ, какво у насъ нѣкои индустрии не се ръководятъ отъ принципа, за който икономическата наука ни учи, че базата и смѣтността на индустриалното производство е да бъде то масово и да бъде евтино, за да може широката маса да се ползува отъ продуктитѣ на фабричното производство. У насъ, казвамъ, е тѣкмо обратното: известни индустрии, които иматъ всички условия да се развиватъ и сѣмъ напреднали въ своето развитие и въ своето стопанско могѣщество, идатъ да възприематъ единъ методъ на борба съ консомацията, съ населението и ако щете съ държавата. Тѣ се картелиратъ и по такъвъ начинъ, вмѣсто тѣхното производство да бъде все повече и повече увеличено, вмѣсто то да бъде действително масово, изкуствено се намалява, ограничава се изкуствено и по такъвъ начинъ изкуствено се увеличаватъ ценитѣ на продуктитѣ. Такъвъ е случаятъ, напр., съ бирената индустрия. Както знаете, пивоваритѣ се картелираха, ограничиха своето производство, затвориха редица пивоварни фабрики, какъвто е случаятъ съ нашата фабрика въ гр. Ломъ. Оставиха нѣкои фабрики да работятъ, а следъ известенъ периодъ ще започнатъ да работятъ други, и по такъвъ начинъ ограничиха твърде много производството на бирата. Така тѣ нормираха изкуствено цената на бирата и съ това отрекоха смисъла, значението, стопанската роля на фабричното индустриално производство.

П. Стояновъ (д. сг): Поскъпнѣ ли бирата следъ картелирането?

Н. Андреевъ (р): Азъ малко употрѣбявамъ бира и не бихъ могълъ да Ви отговоря.

П. Стояновъ (д. сг): Азъ съвсемъ не я употрѣбявамъ, но искамъ да Ви обора. Тукъ има единъ принципъ за поевтиняването на производството и тѣкмо този принципъ на кара пивоваритѣ да се картелиратъ, за да поевтинятъ производството си, защото, вмѣсто да държатъ 10 директори, ще държатъ единъ. Съ това се намаляватъ производствени тѣ разноси. Ако бирата бѣ поскъпнѣла, Вие бихте били правъ, но нѣма нито една стотинка поскъпняване, и въ прѣки това, тѣ пакъ произвеждаха.

Н. Андреевъ (р): Целта на фабричното производство никога не е била запазването ценитѣ на фабрикатитѣ на единъ уровень. Целта на фабричното производство, поради неговия масовъ характеръ, е друга — не само да се увеличатъ продуктитѣ по количество, но и да се намалява систематично и постоянно тѣхната цена. Така че, отъ факта, какво бирата не е поскъпнѣла, Вие не можете да извадите заключение, което да позволява и оправдава картелирането на производителитѣ на бира.

П. Стояновъ (д. сг): Тѣкмо този е модерниятъ принципъ — да конкуриратъ съ намаляването на производствени тѣ разноси.

Н. Андреевъ (р): Ние считаме, че законопроектътъ трѣбоваше — и това е предметъ на промѣна въ неговото съдържание — да създаде една забрана на картелирането на отдѣлнитѣ индустриални производители. Ако ли се счете по конституционни мотиви, че е невъзможно да се направи това, защото правото на сдружаване е осветено отъ нашата конституция, тогава поне да се предвиди, че индустриалниятъ съветъ ще има право да отнема облагитѣ по закона

на всички фабриканти-индустриалци, които чрезъ картелирането ограничаватъ изкуствено количеството на фабричните си продукти и заедно съ това чрезмѣрно увеличаватъ цената имъ.

Законопроектътъ съдържа и постановления досежно концесиитѣ. И въ това отношение не е направена голѣма промѣна.

Министъръ Ц. Бобошевски: Тукъ промѣната е съвсемъ голѣма. Съвършено нови работи се предвиждатъ.

Н. Андреевъ (р): Концесиитѣ у насъ, особено въ настояще време, сѣ твърде много компрометирани и идеята за подобрието, за развитието на нашето стопанство, за облекчението на скѣпотията и на живота у насъ по-срѣдствомъ концесионни предприятия е най-малко още въ своя очаквателенъ стадий, безъ да е дала какъвто и да било резултатъ. Напротивъ, едно комюнике съобща преди нѣколко дни, че компанията по свинската концесия и досега не е отговорила на писмото, което ѝ е изпратено на 18 ноември, за да изпълни своитѣ задължения по концесионния договоръ. Това иде да покаже, че наистина концесиитѣ у насъ сѣмъ, най-малко, ненавременни. Ние считаме, че, тъй както сѣмъ уредени концесиитѣ у насъ, онзи минимумъ капиталъ, който трѣбва да се вложи въ инвентара на отдѣлнитѣ концесионни предприятия, е твърде малъкъ. Този капиталъ отъ 250 хиляди златни лева, които се равняватъ на 6—7 милиона днешни български пари, при наличността на онази голѣма фаворизация, която се прави въ законопроекта въ полза на концесионнитѣ предприятия, и безспорно монополния характеръ, който се създава за тѣхното производство, не може да бъде обясненъ и оправданъ.

П. Стояновъ (д. сг): И пакъ бѣгатъ и не идватъ. Значи, малко имъ се дава.

Н. Андреевъ (р): Съзирамъ, обаче, друга една, какъ да се изразя, непоследователност, една слаба грижа, бихъ казалъ, по отношение на безработицата у насъ отъ новия законопроектъ. Въ чл. 44 на законопроекта се предвижда, щото първитѣ петъ години поне 75% отъ работнитѣ специалисти да сѣмъ български подданици. Би трѣбвало този членъ да се измени и да се редактира въ смисълъ, че само за онии индустрии, за които нѣма мѣстень, специаленъ подготовенъ работнически персоналъ, се допуска известенъ процентъ отъ специалисти работници чужденци, иначе всичкитѣ необходимъ работнически персоналъ да се вербува изключително отъ български подданици и отъ мѣстни работници.

Въ това отношение моля г. министра да има предъ видъ една редакционна, граматична погрѣшка по моя преценка. Чл. 44 казва: (Чете) „Работнитѣ-специалисти въ всѣко индустриално предприятие, което се ползува съ облаги, трѣбва да сѣмъ, следъ първитѣ петъ години отъ първото турне въ действие на предприятието, поне 75% български подданици, а, начиная отъ шестата година — изключително български подданици“. Смѣтамъ, че думата „следъ“ е неправилно вмѣстена и като-че-ли се дава възможностъ следъ първитѣ петъ години работнитѣ-специалисти въ едно индустриално предприятие да сѣмъ 75% българи, а презъ първитѣ петъ години би могло да бждатъ изключително чужденци.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Извинете, г. Андреевъ.

Г-да! Понеже часътъ е 8, трѣбва да продължимъ заседанието, докато свърши ораторътъ.

Който приематъ да се продължи заседанието, докато свърши ораторътъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Съраниято приема.

Продължавайте, г. Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Азъ искамъ, собствено, да направя своето заключение. Г-да! Изтъкнатитѣ недостатѣци и празности на настоящия законопроектъ азъ моля въ комисията да бждатъ взети предъ видъ и да бждатъ направени необходимитѣ поправки, защото тѣ сѣмъ въ интереса на страната, въ интереса на едно по-справедливо, по-задоволително третиране на отдѣлнитѣ произвеждащи слоеве у насъ, за да не се създава онова различие, оная фаворизация, прѣкомѣрно голѣма за хората, които сѣмъ вложили своя капиталъ въ фабрики и индустриални заведения, въ сравнение съ онѣзи, които сѣмъ вложили своя по-малъкъ

капиталъ въ останалата частъ на нашия промишленъ животъ — въ занаятчийското производство. Ако оставимъ законопроекта да бѣде приетъ въ тая форма, при тази редакция, както е сега, убеденъ съмъ, че се продължава и увѣковѣчава една малко оправдана фаворизация по отношение на индустриалния капиталъ, по отношение на едритѣ производства у насъ, като отъ друга страна се злоупоставятъ, се третиратъ съвършено несправедливо занаятчийскитѣ производства и дребниятъ промишленъ капиталъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Съ тѣзи резерви ще гласувате ли законопроекта?

Н. Андреевъ (р): Съ тѣзи резерви ние бихме гласували за законопроекта, но ние малко очакваме, че Вие, г. министре, и Вашитѣ колеги въ кабинета ще се съгласите на ония промѣни, за които азъ преди малко казахъ по нѣколко думи.

Считамъ, че крайната фаворизация на индустриалния капиталъ, при слабо застъпване интереситѣ на занаятчийското съсловие у насъ, ще създаде и несъмнено ще увеличи социалнитѣ конфликти въ нашата страна, ще създаде възможностъ за едно засилване на социалното неравенство всрѣдъ нашия народъ и по такъвъ начинъ тѣзи две последици — увеличаване социалнитѣ конфликти и засилване социалното неравенство — ще създадатъ условия, които малко ще благоприятствуватъ за едно правилно, здраво и сигурно стопанско развитие на нашата страна. Съвременната икономическа демокрация има за целъ навсякъде, трѣбва да има за целъ и у насъ, да премахва и да отстранява социалнитѣ сътресения, а не да създава условия, които влошаватъ икономическото положение, които благоприятствуватъ засилването на социалнитѣ конфликти и на социалното неравенство.

Председателстващъ В. Димчевъ: Предлагамъ следния дневенъ редъ за утрешното заседание:

1. Продължение разискванията по първото четена на законопроекта за насърчение на мѣстната индустрия;
2. Първо четене законопроекта за износа на вината;
3. Второ четене законопроекта за амбулантната търговия;
4. Първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 786 и 792 отъ търговския законъ;
5. Първо четене законопроекта за разрешаване на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти оборотенъ капиталъ за стопанска експлоатация на държавни гори;

Одобряване предложенята:

6. За одобрение XX-то постановление на Министерския съветъ отъ 31 октомврий 1927 г., относно продажбата на доставения земледѣлски инвентаръ и пр.;
7. За продължение срока за доставката безъ глоби до деня на окончателното приемане на учебния траленъ рибарски корабъ и пр.;

Доклади:

8. На комисията по провѣрка на изборитѣ;
9. На прошетарната комисия.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣжка. Болшинство, Събранието приема.

Заседанието се вдига за утре.

(Вдигнато въ 20 ч. 6 м.)

Подпредседатели: { А. ХРИСТОВЪ
В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: Н. ТЪРКАЛАНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: Борисъ Бошковъ, Боню Колевъ, Недѣлчо Топаловъ, Александъръ Неновъ, Теню Янгъзовъ и Йорданъ Гавалоговъ	345	на полицията устроеното събрание на 27 ноемврий н. г. отъ земледѣлската дружба въ с. Бѣление, Свищовска околия (Съобщение)	345
Питане отъ народния представител Н. Алексиевъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относително разтурването отъ страна		Законопроектъ за насърчение на мѣстната индустрия (Първо четене — разискване)	345
		Дневенъ редъ за следующето заседание	362